

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Kostnický koncil (1414–1418)

Martin Žižka

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

Kostnický koncil (1414–1418)

Martin Žižka

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Lhoták, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Janu Lhotákovi, Ph.D. za cenné rady, které mi poskytl při zpracování zvoleného tématu.

OBSAH

1 ÚVOD	6
2 KRIZE CÍRKVE	8
2.1 Papežské schizma	8
2.2 Konciliarismus	10
2.2.1 Koncil v Pise (1409).....	12
3 WYCLIFF A ČECHY	15
3.1 John Wycliff	15
3.2 České reformní hnutí	16
4 KONCIL (LÉTA 1414–1418)	25
4.1 Město Kostnice	25
4.2 Řešení krize a reforma	26
4.3 Problém wycliffismu a husitství	45
5 PO KONCILU	52
5.1 Církev	52
5.2 Zikmundova říše	54
5.2.1 Situace v Čechách.....	56
6 ZÁVĚR	59
7 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	63
8 RESUMÉ	66
9 PŘÍLOHY	69

1 ÚVOD

Skutečný význam kostnického koncilu, konaného v letech 1414–1418, bývá většinou v české historiografii opomíjen. V učebnicích dějepisu tomuto shromáždění autoři přikládají důležitost primárně kvůli procesu s Janem Husem (a v ještě menší míře s Jeronýmem Pražským), jehož výsledek eskaloval napětí v českých zemích a vedl k husitským válkám, avšak problém papežského schizmatu, trvajícím od roku 1378, vnímají okrajově, ba dokonce ho zkreslují za účelem povznesení národního povědomí.

Dle mého názoru je hlavní důvod svolání koncilu, tj. dvojpapežství (později trojpapežství) a snaha o reformu církve, přehlížen, a to neprávem, jelikož se jedná o nejdůležitější událost v evropských církevních dějinách 15. století. Proto je cílem mé práce osvětlit příčiny a motivaci svolání koncilu, zanalyzovat průběh a okolnosti shromáždění, rozebrat výsledky diskutovaných otázek a představit důsledky pro další historický vývoj. Pokusím se zodpovědět, co vedlo nakonec k vyřešení papežského schizmatu koncilní cestou, jaký vliv měl Zikmund Lucemburský na průběh koncilu a jak konciliarismus ztrácel na síle po roce 1418. Problémy wycliffismu a českého reformního hnutí však nebudou opomenuty, především osvětlením příčin husitské prohry na poli českém a koncilním, a kam to vedlo v následujících desetiletích.

Pro zpracování byl pro mě nejdůležitějším pramenem *Kostnická kronika: historické rozprávanie o meste, ktoré sa stalo stredom Európy, a čo to znamenalo pre Slovákov a Čechov* od Ulricha Richentalu, jenž koncil samotný zažil a čerpal ze svědectví jednotlivých členů. Jeho údaje však mnohdy jsou nepřesné a nesprávné, na což upozorňují editoři vydání z roku 2009. Více informací o Richentalovi jsem uvedl ve třetí kapitole. Důležitým zdrojem informací o Johnu Wycliffovi je publikace od Miroslava Kaňáka *John Viklef: život a dílo anglického Husova předchůdce*, jež obsahuje krom autorových poznatků také ukázky z jednotlivých děl anglického teologa. K vysvětlení kritiky církve od Jana Husa mi také posloužila jeho dvě stěžejní díla *Knížky o svatokupectví* a *O církvi*.

U koncilu samotného jsem se zaměřil na prameny ze zahraničí, zejména od kardinála Waltera Brandmüllera, jenž téma samotné rozebírá ve svých dvou svazcích *Das Konzil von Konstanz 1414–1418*, a od Josefa Wohlmutha *Konzilien des Mittelalters: vom ersten Laterankonzil (1123) bis zum fünften Laterankonzil (1512–1517)*, jenž zase rozebírá všech 45 kostnických zasedání. Z ostatních monografií jsem čerpal informace o římském králi Zikmundovi, situaci v Čechách, jednotlivých papežích, členů koncilu a stavu církve a římskoněmecké říše.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První a druhá kapitola se zabývá obdobím předcházejícím začátku kostnického koncilu. V první kapitole se jedná o začátek papežského schizmatu, pokusy o jeho odstranění, snahu prosadit princip konciliarismu a koncil v Pise roku 1409. Druhá kapitola začíná stručným rozebráním života a učení Johna Wycliffa, pokračuje přelomem 14. a 15. století v Čechách, kdy se začíná rozšiřovat reformistické hnutí vlivem Jana Husa a Jeronýma Pražského a sporem církve s Českým královstvím, a končí odchodem Jana Husa z Prahy a jeho následným odjezdem do Kostnice.

Třetí kapitola podrobně sleduje vlastní koncilní jednání v Kostnici. Začíná představením města Kostnice. Zbytek kapitoly je rozdělen do dvou částí. První sleduje průběh koncilu v rámci řešení schizmatu, volby papeže a reformy církve. Druhá se věnuje řešením otázky Johna Wycliffa a českého reformního hnutí. Kapitola končí upálením Jana Husa, Jeronýma Pražského a opatřením proti kacířským bludům.

Poslední čtvrtá kapitola práce se věnuje důsledkům koncilu pro další historický vývoj. V prvních dvou podkapitolách stručně rozebírám stav církve (tedy postavení papeže Martina V., dále trvající snahy o reformu církve, koncil v Pavii/Sieně v roce 1423/1424 a na závěr ve stručnosti koncil v Basileji) a Svaté říše římské (vláda Zikmunda Lucemburského do jeho smrti v roce 1437) po roce 1418. Poslední podkapitola stručně shrnuje situaci v českých zemích po koncilu. Napětí vrcholící pražskou defenestrací v roce 1419 zapříčinilo konflikt dodnes známý jako husitské války, které v Čechách nastolily dvojvěří.

2 KRIZE CÍRKVE

2.1 Papežské schizma

V letech 1309–1376 byl jediným sídlem hlavy církve, tj. papeže, francouzský Avignon. Až 8. dubna 1378 proběhlo konkláve v Římě, které po více než půl století zvolilo – pod nátlakem místních obyvatel – za papeže příslušníka italské národnosti (v Avignonu byl volen vždy Francouz), a „*zdálo se, že se církev vrací do tradičních kolejí.*“¹ Aby kardinálové uklidnili sílící napětí v ulicích, představili nejdříve lidu kardinála z Říma, oblečeného v papežském rouchu Tebaldeschiho, a korunovali ho. Tento výsledek byl druhého dne nakonec anulován a novým regulérně zvoleným papežem se stal Bartolomeo Prignano, který přijal jméno Urban VI. „*Svým panovačným vystupováním, netaktností a podceňováním choulostivých okolností své volby*“² však zavdal příčinu ke vzniku opozice, skládající se z francouzského kardinálského kolegia, hlavně kvůli jeho horlivému úsilí o reformy. Francouzská opozice se tedy rozhodla popřít platnost volby, což bylo potvrzeno 20. září, kdy v neapolském Fondi zvolila svého krajana Roberta z Ženevy. Ten přijal jméno Klement VII. a své sídlo přesunul do Avignonu. Tímto aktem začalo nejdelší papežské schizma v církevních dějinách, které rozdělilo Evropu na dvě poloviny.

Svatá říše římská národa německého, Itálie, severní a východní Evropa, Anglie a Portugalsko podporovaly římského papeže Urbana. Na straně avignonské hlavy církve Klementa byly Francie, Skotsko, Aragon a Kastílie. Tak tomu bylo necelých 40 let i přes změny na papežských stolcích.

Nejednalo se však o první schizma. Do té doby katolická církev zažila tři podobné krize („*1080–1100, 1130–1138, 1159–1177*“³). Podařilo se je však vyřešit bez nutnosti svolání koncilu. To byl důvod, proč se prvních třicet let spoléhalo na to, že po smrti jednoho z papežů dosáhne ten druhý všeobecného uznání. Roku 1389, po smrti Urbana VI., byl však v Římě zvolen nový papež

¹ SCHATZ, Klaus, *Všeobecné koncily : ohniska církevních dějin*, Brno 2014, s. 114.

² Tamtéž.

³ Tamtéž, s. 116.

Bonifác IX., a nehodlal i přes doporučení odstoupit (jeho nástupce Inocenc VII., jehož pontifikát probíhal v letech 1404–1406, byl ještě „*nařčen z pokrytectví, protože se nijak, ani pouhým náznakem, nepokusil urovnat schizma*“⁴). Na tom samém trval i Klementův nástupce v Avignonu Benedikt XIII., jenž byl papežem od roku 1394.

Urbanisté a klementisté sice toužili po ukončení schizmatu, „*oba tábory však viděly jako jediný způsob k nastolení jednoty své vítězství*.“⁵ Proto neváhaly použít i sílu (tzv. *via facti*). Vojenské operace se konaly především v Itálii. Klement VII. se roku 1381 pokusil vytvořit vazalské království na severu papežského státu. V této akci ho podporoval Ludvík z Anjou. Nakonec se Urban VI. s pomocí Karla z Drače, jenž kvůli Klementovu skutku ztratil neapolskou korunu, ubránil. Následně si však papež Karla znepřátelil a byl uvězněn v Noceru, odkud v roce 1385 uprchl. Dva roky po Karlově smrti (1386) nakonec mohl znovu vstoupit do Říma. Přestože nastala Urbanovou smrtí roku 1389 vhodná chvíle pro ukončení schizmatu, nakonec římsští kardinálové zvolili Petra Tomacelliho, který přijal jméno Bonifác IX. Následovalo dalších několik sporů mezi panovníky, které zneklidňovaly křesťanskou veřejnost.

Francie byla první zemí, která si nastolila cestu k jednotě církve a chtěla k tomu připojit i avignonského papeže. Konkrétně pařížská univerzita přestala být nečinná od roku 1394. Většina členů univerzity se rozhodla pro řešení tzv. *via cessionis*. Toto řešení spočívalo v tom, že když žádný ze soupeřů nemůže porazit svého protivníka, ať se obě strany vzdají svých pontifikátů. Po schválení královského dvora Klement VII. požádal kardinály, aby po skončení jeho pontifikátu nebyl volen nástupce. Jenže kardinálské kolegium nevyhovělo požadavku a „*28. září 1394 svěřilo tiáru Pedrovi de Luna*“⁶ jenž přijal jméno Benedikt XIII. Nebyl to zrovna muž, který by byl ochoten postoupit již získanou moc, a tak měl výhrady vůči *via cessionis*. Toto řešení tedy mělo stejný výsledek

⁴ RENDINA, Claudio, *Příběhy papežů: dějiny a tajemství: životopisy 265 římských papežů*, Praha 2005, s. 423.

⁵ RAPP, Francis, *Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku*, Brno 1996, s. 37.

⁶ Tamtéž, s. 39.

jako *via facti*. „*Pedro de Luna byl roku 1394 po smrti Klementa VII. určitě jedním z nejrespektovanějších členů kardinálského kolegia.*“⁷

Poslední možností pro sjednocení církve bez nutnosti koncilu bylo tzv. *via conventionis*, „*tedy oboustranné odstoupení na základě bilaterální dohody.*“⁸ Znamenalo to, že oba papežové by současně odstoupili a byla by tím umožněna nová volba. Roku 1408 se k tomu mělo schylovat v Savoně na Riviéře, kde bylo dohodnuto setkání tehdejších papežů Benedikta s Řehořem XII. K tomu však nakonec nedošlo kvůli Řehořově absenci, a přestože Benedikt se kvůli tomu přesunul do Portovenere u La Spezie a byl tedy od svého římského protějšku „*vzdálen necelých 60 km,*“⁹ skončila tahle mise fiaskem. Příčinu lze hledat ve faktu, že setkání nebylo domluveno v neutrálním teritoriu, a tak panovala jistá obava, že by jeden z papežů byl na území svého protivníka přinejlepším zajat. Tím padla i poslední možnost řešení bez nutnosti svolání koncilu, kterému se obě strany snažily vyhnout, protože nepovažovaly za přijatelné, aby do božího řádu zasahoval nějaký lidský faktor.

2.2 Konciliarismus

Pojem konciliarismus neboli myšlenka nadřazenosti koncilu nad hlavou církve vznikl již v první polovině 14. století. Za pomyslné otce tohoto proudu bývají označováni Marsilius z Padovy a františkán Vilém z Ockhamu. V Marsiliově díle *Defensor pacis* z roku 1324 je zmíněno budování církve, které ovlivňuje lid, nikoli Bůh či Kristus, a skutečným nositelem světské moci tak jsou shromáždění věřící, tzv. reprezentanti církve.

Kořeny myšlenky konciliarismu však sahají hlouběji do minulosti. „*Vznikl především rozvíjením tradičních ‚koncilních‘ prvků vrcholné středověké kanonistiky na pozadí zkušenosti papežského schismatu, resp. tím, jak se jednotlivé praskliny jinak důsledně propracovaného systému stávaly stěžejními*

⁷ GIRGENSOHN, Dieter, *EIN SCHISMA IST NICHT ZU BEENDEN OHNE DIE ZUSTIMMUNG DER KONKURRIERENDEN PÄPSTE: Die Juristische Argumentation Benedikts XIII. (Pedro de Lunas)*. In: Archivum Historiae Pontificiae 27, 1989, 1, s. 216.

⁸ SCHATZ, s. 116.

⁹ Tamtéž, s. 117.

body pojetí církve.“¹⁰ Zvláště v *Papa haereticus* ze zásady *Prima sedes a nemine iudicatur*, jež byla uznána v *Decretum Gratiani* z roku 1140, stojí, že v případě hereze ztrácí papež svou legitimitu. Lze také zmínit teorii boloňského kanonisty a učitele Inocence III. Huguccia z Pisy, že na rozdíl od církve se papež může mýlit ve víře, ale nikoli společnost věřících. To jsou ústřední prvky chápání církve v konciliárním smyslu.

Právě velké západní schizma nastartovalo rozvíjení myšlenky konciliarismu. Mezi klementisty tento prostředek doporučovali Vincenc Ferrerský a Mikuláš Eymeric. Mezi urbanisty zase němečtí teologové učící na pařížské univerzitě Jindřich z Langensteinu a Konrád z Gelnhausenu. Ti „rozvinuli již 1379 myšlenku, že všeobecný koncil, který zastupuje univerzální církev, v současné nouzi je soudcem jak nad kardinály tak nad dvěma od nich zvolenými papeži.“¹¹ Kvůli této novátorské myšlence však museli opustit Paříž. Nakonec se univerzita v Paříži stala na začátku 15. století centrem konciliarismu. Svůj návrh na řešení tzv. *via concilii* tehdejší představitelé univerzity Pierre d'Ailly a Johannes Gerson argumentovali, že i když má papežský úřad autoritu odvozenou od Ježíše Krista, nelze ho vyjmout z lidské soudní pravomoci. Nejen že může být sesazen v případě selhání, které zavinil, ale také v případě objektivního posouzení, že je překážkou k obecnému blahu církve. „*Francouzští teologové, zvláště Gerson, snili o systému, který by kombinoval papežskou monarchii, kardinálskou aristokracii a konciliární demokracii.*“¹²

Právě koncil měl zreformovat církev „v hlavě a údech“. Panovala myšlenka pravidelných konání koncilů v pětiletých či desetiletých intervalech. Na koncilu by byl vždycky určen čas a místo konání následujícího, aniž by to papež nějak měnil, protože „*příliš snadno podléhal pokušení odkládat koncil a církevní reformu zdržovat.*“¹³

¹⁰ Tamtéž, s. 118.

¹¹ JEDIN, Hubert, *Malé dějiny koncilů*, Praha 1990, s. 49.

¹² RAPP, s. 44.

¹³ SCHATZ, s. 120.

Dosah dobových společenskopolitických idejí nebyl rozhodně zanedbatelný. Konciliaristé chápali vztah papeže a koncilu podobným způsobem jako rektora s církví. Stál sice nad jednotlivými členy církve, ale pro církev celkem byl však pověřencem. Papež disponuje výkonnou mocí a koncil zákonodárnou, neboli církev a její zástupci v podobě všeobecného koncilu na rozdíl od jednotlivce může sesadit papeže. A to nejen kvůli herezi, ale také pokud třeba vyvolává pohoršení nebo je to pro vyřešení krize nezbytné. „*Jinými slovy: papežský úřad sice pochází od Krista, jednotliví papežové však svůj úřad nezískávají přímo od Krista, ale prostřednictvím lidí, resp. církve.*“¹⁴

Byly však umírněnější názory, například od kardinála Petra d'Aillyho a Jeana Gersona, kteří se přikláněli aristotelské tradici *regimen mixtum*, jež se skládala z prvků demokracie, monarchie a aristokracie. Podobný stavovský model platil v Anglii a Francii. Jinými slovy, podle d'Aillyho nemůže koncil omezit ani odebrat *plenitudo potestatis*, kterou disponuje papež. I přes rozdílné názorové bloky však panovala shoda, že ve výjimečných situacích je koncil potřebnou instancí nadřazenou papeži. „*Obecně byly za takovouto výjimečnou situaci považovány hereze nebo schisma, často však také dlouhodobá nezpůsobilost papežství k provádění reforem.*“¹⁵

2.2.1 Koncil v Pise (1409)

Poté, co se Francie zřekla avignonského papeže Benedikta XIII. nařídil francouzský král Karel VI. zaútočit na Avignon, ale vzdoropapež zvládl uprchnout do Aragonie, kde vydal bulu ohlašující koncil v Perpignanu. Francouzský král podal návrh, že by se sněm konal bez účasti obou papežů, a dočkal se podpory většiny panovníků. „*29. června [1408] oznámilo šest kardinálů z každé obediencie společně se zástupci Pietra Filarga (budoucí papež Alexandr V.) a Baldasara Cossy (budoucí papež Jan XXIII.) světu z Livorna, že*

¹⁴ Tamtéž, s. 120–121.

¹⁵ Tamtéž, s. 121.

by následovali cestu postoupení a všeobecného koncilu.“¹⁶ Dohodli se na svolání všeobecného koncilu 25. března 1409 v Pise, kam by byly pozvány obě hlavy církve a donuceny k abdikaci či rovnou sesazení. Řehoř XII., jenž se v té době uchýlil v Rimini u svého rodinného přítele Malatesty, stejně jako vzdoropapež Benedikt s koncilem nesouhlasil a ze svého útočiště „poslal do Florencie list, v němž si stěžoval, že Toskánsko podporuje odpadlíky, a prohlásil koncil, vyhlášený nikoli papežem, ale kardinály, za nezákonný.“¹⁷ Do již zmatené situace začali zasahovat panovníci, příklánějící k tomu či onomu papežovi. Avšak i přes podporu Řehoře od Ruprechta Falckého nebo protest neapolského krále Ladislava proti shromáždění kardinálů v Pise se nakonec v domluveném termínu a místě konal koncil.

Celkem „dorazilo 118 kardinálů, patriarchů, arcibiskupů a biskupů, dalších 105 prokurátorů zastupovalo nepřítomné vyšší církevní hodnostáře, vedle 80 osobně přítomných opatů vyslalo 195 představených klášterů pouze prokurátory, mezi účastníky nalézáme rovněž 70 zástupců katedrálních kapitul, 11 reprezentantů univerzit a vyslance 9 měst a 29 knížat.“¹⁸ Třetinu z toho tvořili Francouzi. Koncilu v Perpignan, který svolal Benedikt, se oproti pisánskému koncilu účastnil žalostný počet přívrženců. Do Pisy se nikdo z papežů i přes předvolání nedostavil, a tak koncil proběhl bez nich. Zde nebyl ani brán zřetel na protesty císařského delegáta, jenž obhajoval Řehoře. Během týdne byla shromažďována svědectví a zapisována do obžalovacích spisů, přestože část se skládala z výmyslů. 5. června, „když se shromáždění konstitovali v 8. a 9. zasedání jako ‚ekumenický koncil,‘“¹⁹ byl pronesen rozsudek patriarchou Alexandrie Šimonem Cramaudem, jenž uznal Řehoře XII. a Benedikta XIII. za heretiky a mohli být tak sesazení.

¹⁶ LEWIN, Alison Williams, „Cum Status Ecclesie Noster Sit“: Florence and the Council of Pisa (1409). In: Church History 62, 1993, 2, s. 187.

¹⁷ RENDINA, s. 425.

¹⁸ SCHATZ, s. 122.

¹⁹ JEDIN, s. 49.

O deset dní později proběhlo konkláve, jež zvolilo novým papežem biskupa Filarga, který přijal jméno Alexandr V. Nové hlavě církve byl zároveň předán úkol zreformovat církev. Pro začátek potvrdil bez ohledu na původ beneficiáře ve svých funkcích a zrušil platnost trestů v době schizmatu. Další důležité body k přestavbě církve odložil na další shromáždění, svolané na rok 1412.

Pisánský koncil skončil 7. srpna a kardinálové se domnívali, že sesazením avignonského a římského papeže a následným zvolením Alexandra V. dosáhnou znovusjednocení církve. Tímto výsledkem však situaci ještě více zkomplikovali. Sesazení papežové odmítli odsouzení a nadále si nárokovali právo držení papežské hodnosti. „Z *ohavného dvojpažství* je náhle *proklaté trojpažství*.“²⁰ Jejich obediencie se však novým papežem zredukovala. Na straně Řehoře byl už jen římský král Ruprecht Falcký, neapolský Ladislav, Benátky a vévoda Malatesta z Rimini. Na Benediktově straně bylo pouze Španělsko a Skotsko. Zbytek Evropy – a tedy výrazná většina – byl přívržencem Alexandra a po jeho smrti roku 1410 i jeho nástupce Janu XXIII.

Tou dobou přichází na scénu římský král (od roku 1410) Zikmund Lucemburský. Na rozdíl od svého předchůdce byl na straně pisánského papeže. Na konci roku 1413 se sešel s Janem XXIII. v Lodi, kde se dohodli ke svolání velkého unijního koncilu ve městě podléhajícím Zikmundovi, Kostnici u Bodamského jezera. Královým dopisem z 30. října bylo oznámeno celému křesťanstvu uspořádání koncilu, a 9. prosince dodatečně vydal svolání i Jan. Úspěšné bylo také vyjednávání s oběma papeži, s nimiž si Zikmund zajistil i jejich účast. Zikmundův diplomatický vliv a rozhodné jednání byly pro uspořádání jistě klíčové, nelze však popřít i stinné stránky jeho charakteru a politiky, se kterými vystupoval *„jako poslední císař v roli patrona a ochránce zájmů církve.“*²¹

²⁰ KÜNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*, Brno 2010, s. 80.

²¹ SCHATZ, s. 125.

3 WYCLIFF A ČECHY

3.1 John Wycliff

Anglický teolog John Wycliff se narodil v roce 1330. Až do svých třiceti let byl mistrem svobodných umění, od roku 1372 pak získal hodnost doktora teologie, což bylo v jeho 42 letech na tu dobu dost pozdě. Nebylo to tím, že by byl špatný učitel nebo by jeho názory dosud pobuřovaly církev. „*Není snadné poznat důvody jeho pomalého postupu.*“²² Po roce 1378 byl ve sporu s benediktinskými mnichy, zato s žebavými řády udržoval přátelské styky a jeho spisy bylo možné spatřit v jejich knihovnách. Po získání doktorátu se z Wycliffa stal *regis peculiaris clericus*, tedy byl ve službách krále jako dobrý znalec teologie. Byl podporován Lancastery. Poprvé tomu bylo při sporu s londýnským biskupem.

Nejdříve se pustil do problému autority spisy *De dominio divino* a *De civili dominio*. Účinnost vedení prelátů Wycliff podmiňoval jejich svatostí, čímž v nich vzbudil odpor. V Lambethu v březnu 1378 se mu však díky Lancasterům dostalo pouze výstrahy, kterou ani nebral na vědomí. Dále ve spise *De eucharistia* vystupoval proti zbožnosti a lidové víře. Roku 1381 mu pak oxfordská univerzita zakázala přednášet. O rok později svolal arcibiskup v Canterbury proces proti Wycliffovi, který se konal v klášteře Blackfriars, a celou kauzu prověřovalo 24 expertů. Podle očekávání byl obžalovaný „*přísně odsouzen a uchýlil se do své farnosti v Lutterworthu.*“²³ Jako odpověď na odsouzení vznikl Wycliffův spis *Dialog aneb Zrcadlo církve bojující*, kde v prvních třech kapitolách vede obhajobu Kristus a v těch dalších sám oxfordský teolog. Ve své obhajobě například píše: „*Pakliže však Kristus je Bůh a člověk, ponechal Židům soudit z jeho skutků, kdo je ten antikrist, který nechce být souzen lidmi ze skutků ve zlém tak zřejmých.*“²⁴ Dále je třeba zmínit traktát *O bezpodstatných předvoláních*, kde Wycliff bojuje proti papežské domýšlivosti,

²² RAPP, s. 138.

²³ Tamtéž, s. 139.

²⁴ WYCLIFFE, John, *Jana Wyclifa Dialogus aneb Zrcadlo církve bojující*. In: KAŇÁK, Miloslav, John Viklef: život a dílo anglického Husova předchůdce, Praha 1973, s. 107.

kteřá si nárokuje duchovní moc i nad mocí světskou a odsuzuje kacíře z různých zemí dle církevních zákonů bez ohledu na práva a zákony rodné země obviněného. Poslední jeho dokončené dílo *Triologus* je už shrnutí teologových názorů a je považováno za jeho nejvyzrálejší dílo. John Wycliff na své faře zemřel v roce 1384. Jeho díla byla v Anglii prohlášena za bludy. I po mistrově smrti pokračovalo tažení proti jeho názorům a přívržencům, kteří byli statutem *Haeretico comburendo* odsuzováni na hranici. Až do konce 14. století byl jeho vliv omezen pouze na Anglii. Nejvíce jeho učení inspirovalo Čechy. „*A právě v Čechách se jeho učení ukázalo dostatečně silné k tomu, aby dokázalo přejít z oblasti teorie do praxe.*“²⁵

3.2 České reformní hnutí

Podnět ke vzniku reformního hnutí vytvořil v roce 1360 pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic pověřením kázání Konráda z Waldhausenu ve své diecézi. To motivovalo diecézního kněze Jana Miliče z Kroměříže, jenž začal poukazovat na chyby svých současníků, aby se vzdal místa kancléřství v Zemi koruny české. Ve svých výpadech šel i tak daleko, že označil i Karla IV. za ztělesnění d'ábla. Matěj z Janova, jenž byl Miličovým žákem, šel v jeho stopách. Kvůli velkému schizmatu považoval tento zlom za působení Antikrista, a doporučoval povolaným co nejčastější četbu bible a zval je ke stolu Páně. Na konci 14. století dochází k proměně reformní myšlenky na pražské univerzitě seznámením se s wycliffismem. Jeden z prvních Čechů, který poznal dílo Johna Wycliffa, byl Vojtěch Raňkův. Tuto oblibu k anglickému teologovi lze vysvětlit vztahem Čechů s Němci, který byl nepřátelský (Němci byli nominalisté a Češi se – stejně jako Wycliff – přikláněli k realismu). Tento směr dědicové výše zmíněných českých knězů změnili. „*Odklonili se od zbožného evangelismu a vzdali se snahy změnit církevní struktury.*“²⁶ V roce 1391 ještě byla v Praze postavena pro české věřící Betlémská kaple, o níž bude zmínka níže.

²⁵ RAPP, s. 144.

²⁶ Tamtéž, s. 145.

Nelze však opomenout další problémy v českých zemích, které naváděly k následování reformních myšlenek. V 90. letech 14. století – stejně jako další evropské země – Čechy utrpěly morovou epidemií. Společnosti dále otrásaly nepokoje vůči církvi a šlechtě. Mezi bohatými měšťany, řemeslníky a chudinou panovalo silné napětí. Bohatství církve, která vlastnila třetinu půdy, vyneslo chudému a zklamanému obyvatelstvu věřících Čechů nenávist. Situaci nijak nepomáhala politika českého krále Václava IV. (považovaná za liknavou až pasivní) ani vliv Němců, kteří se usadili v Čechách a vyvolávali svou mocí pocit ponížení české populace.

Pokračovatelé českého reformního hnutí se tedy oprostili od reformy církve a zaměřili se na její hierarchii. „*Hnutí, které chtěli posílit, změnili tím, že na ně naroubovali výhradně pozemské naděje i nepřátelství.*“²⁷

Do této konstelace přichází osobnost univerzitního mistra Jana Husa, jenž byl od 14. března 1402 kazatelem v Betlémské kapli. Osm dní předtím byl český král Václav IV. zajat svým bratrem a tehdy ještě uherským králem Zikmundem. Ten počítal s tím, že navzdory bratrově císařské korunovaci (o římský trůn Václav přišel roku 1400 na úkor Ruprechta Falckého) bude fakticky vládnout v Čechách, což Václav pochopil a vzepřel se mu tak. Mezi moravským markrabětem Joštem Lucemburským a Zikmundem v té době panovalo nepřátelství a ve snaze změnit rozvrat lucemburské dynastie ve svůj prospěch, napadl druhý jmenovaný se svým uherským vojskem v prosinci 1402 Kutnou Horu, která přísahala věrnost králi Václavovi. „*Drancováním proti sobě popudil i některé členy panské jednoty a Nové Město pražské.*“²⁸ Nakonec v červenci 1403 opustil s bohatou kořistí Čechy. Kvůli následnému konfliktu Zikmunda s Ladislavem Neapolským o uherskou korunu (jakožto Anjouovec si na ni Ladislav činil nárok) se podařilo Václavovi 11. listopadu utéct z vídeňského zajetí zpátky do Prahy. Ve stejném roce se po jistých komplikacích stal pražským arcibiskupem Zbyněk Zajíc z Házmburka (Zikmund totiž prosazoval svého

²⁷ Tamtéž, s. 146.

²⁸ ČORNEJ, Petr, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek V., 1402–1437*, Praha 2010, s. 77.

spojence Jana Železného). Toto složité období bylo výhodné pro německé mistry a teology, protože se jim dařilo v bránění šíření Wycliffových myšlenek, které stmelovaly mladé české mistry, čímž se zostřovaly spory ve vztahu Čechů s Němci. Mezi Husovy dobré přátele patřili třeba mistr Křišťan z Prachatic a Štěpán Pálec (později jeden z tvůrců Husova odsouzení v Kostnici).

Sám Hus se však s učením Johna Wycliffa nikdy zcela neztotožnil. V tomto ohledu byl rezervovanější. V jedné věci se s anglickým teologem shodl: „*totiž že církev není organizace, jejíž obrysy by byly pro každého viditelné, ale neviditelné společenství vyvolených.*“²⁹ Na rozdíl od Wycliffa si těmito myšlenkami díky svému daru výmluvnosti získal mnoho stoupenců, což se církvi, která označila Wycliffovo učení za bludařské, přičilo a chtěla tak zastavit její šíření. Avšak místo toho, aby Hus ustoupil od kázání, stal se nejrozhodnějším zastáncem wycliffismu.

Nastoupením Zbyňka Zajíce z Házmburka – jenž byl na konci května 1404 králem jmenován jedním ze čtyř zemských správců – na arcibiskupský stolec se věci týkající se duchovní obrody diecéze daly do pohybu. Po synodě z 15. června „*všichni kněží, jichž se to týkalo, měli pod trestem vězení a klatby propustit souložnice, děkani dostali za povinnost ohlašovat korektorům faráře svatokupce, lichváře a cizoložníky, od farářů se zase požadovalo, aby udávali své provinilé vikáře.*“³⁰ Hned od roku 1403 se Hus mohl těšit arcibiskupově podpoře, takže si způsob svého vystupování mohl dovolit, právě kvůli společnému zájmu očistit církev. Dokonce ho v letech 1404, 1405 a 1407 „*pověřil úlohou kazatele na synodách diecézního duchovenstva.*“³¹ O rychlé radikalizaci českého reformního hnutí svědčí překlad Husova žáka Jakoubka ze Stříbra Wycliffova *Dialogu* do češtiny. Do obecného povědomí se však zapsal roku 1410, kdy se věnoval kazatelské činnosti a byl tak v zahraničí považován za předního člena českého reformního hnutí.

²⁹ RAPP, s. 146.

³⁰ ŠMAHEL, František, *Jan Hus: život a dílo*, Praha 2013, s. 57.

³¹ ČORNEJ, s. 102.

Léta 1404–1407 byla zdánlivě klidná. Během té doby se však pražští reformisté svými díly, studii a vystupováním připravovali na ofenzivu. Na počátku roku 1407 se Hus mohl těšit z podpory moravského šlechtice a hofmistra, tudíž člena královské rady, Lacka z Kravař (jeho zásluhou se zklidnily poměry v královském dvoře). Nemalý význam pro Husa měl také příznivý postoj královny Žofie, jež byla vzorem pro další vlivné ženy.

Hus nebyl ve svých názorech mezi univerzitními mistry rozhodně osamocen. Názorově nejbliže mu stál Jeroným Pražský. Poprvé se „objevuje v písemných pramenech v září 1398, kdy před čtyřčlennou zkušební komisí složil bakalářské zkoušky.“³² Po studiu v Praze odjel do Oxfordu, kde dříve učil John Wycliff, a kde se seznámil s jeho myšlenkami. Po promoci o čtyři roky později v pařížské Sorbonně, kde se stal mistrem svobodných umění, Jeroným přepsal či získal opisy jeho traktátů a přivezl je do Prahy. V Paříži se mj. seznámil s Johannsem Gersonem (viz podkapitolu *Konciliarismus*). Kromě Wycliffových traktátů se Jeroným také seznámil s Platónovým odkazem. Aby se vyhnul odvolání svých údajných bludů, utekl v roce 1406 z Paříže do Kolína nad Rýnem, kde se stejně jako později v Heidelbergu stal mistrem. Na obou univerzitách si však zneprátelil německé nominalisty. V Heidelbergu mu hrozilo nebezpečí zvláště z inkvizičního dohledu wormského biskupa. Právě heidelberská univerzita byla první instituce vystupující proti pražskému reformnímu hnutí. Odtud získal roku 1408 pražský nominalista Rudolf Meistermann doporučení k obžalobě českých mistrů u papežské kurie, s čímž v Římě uspěl.

Situace se začala nebezpečně vyvíjet, a tak arcibiskup Zajíc přestal brát na Husovu skupinu dosavadní ohledy. Jednoho z reformistů, Matěje z Knína, donutil odvolat nespécifikované kacířské bludy, čehož se mladí wycliffisté zalekli. Dále bylo českým mistrům zakázáno vykládat v bludném smyslu 45 Wycliffových článků. Reformní skupina byla přesvědčena, že toto učení

³² ŠMAHEL, František, *Život a dílo Jeronýma Pražského: zpráva o výzkumu*, Praha 2010, s. 16.

nevykládá v kacířském, ale v katolickém duchu. Pod hrozbou vyobcování z církve museli členové pražské univerzity do 4. července odevzdat rukopisy Johna Wycliffa a Stanislava ze Znojma. Zápas českého reformního hnutí dosáhl mezinárodní dimenze podáním žaloby k papežské kurii proti odevzdání Wycliffova díla od pěti pražských studentů. Tato záležitost velmi rozhněvala krále Václava IV., protože právě Meistermannovou návštěvou v Heidelbergu, což byla rezidence Ruprechta Falckého, se římský král dostal do centra jeho pozornosti. Navíc římský papež Řehoř XII. v roce 1408 odsoudil Wycliffovo učení a „*předvolal do Itálie dva nejznámější stoupence jeho myšlenek, jimiž byli Štěpán Páleč a Stanislav ze Znojma.*“³³ Oba dva se po předvolání podrobili papeži.

V roce 1409 se konal v Pise po letech schizmatu první všeobecný koncil, k němuž upínal Václav IV. naději, protože věřil v opětovné uznání za římskoněmeckého krále od nového papeže. Tím se stal Alexandr V. Většina členů pražské univerzity se však skládala z Němců a na koncilu se tak – stejně jako tehdejší římskoněmecký král Ruprecht Falcký a arcibiskup Zbyněk Zajíc – postavili proti zájmům českého panovníka. K zápasu reformního hnutí se tudíž přidal národnostní spor mezi Čechy a Němci. Jeroným Pražský v jednom ze svých vystoupení, kdy obhajoval Wycliffovo učení a vyzdvihoval Václava, horlivě popíral označení českého národa za kacířský a obvinil Němce z pokrytectví. Aby tedy dosáhl podpory univerzity, král Václav tedy v Kutné Hoře, kde v té době pobýval, nechal vytvořit a 18. ledna vydal *Dekret kutnohorský*, „*jímž měnil poměr hlasů na pražském vysokém učení na 3:1 ve prospěch českého národa.*“³⁴ Tímto dokumentem byli němečtí teologové, mistři a studenti pobouřeni, a jelikož toto rozhodnutí považovali za urážku, opustili pražskou univerzitu a po světě prohlašovali nespravedlnost, která se jim stala, aby vypadali za mučedníky. Jejich odchod zároveň vedl k založení univerzity v Lipsku. Schvalováním vydání dekretu si však Hus vzal – na rozdíl od Václava

³³ RAPP, s. 147.

³⁴ ČORNEJ, s. 122.

– na sebe velkou část zodpovědnosti. Výsledek pisánského koncilu sice českému králi pomohl, co se týká královského důstojenství v Svaté říši, k vyřešení schizmatu však nepomohl. Výsledky koncilu, jenž měl zreformovat a sjednotit církve, vyšly do ztracena (viz podkapitolu *Koncil v Pise*).

Po smrti Ruprechta Falckého roku 1410 vznikla nová příležitost pro Lucemburky. Po zmatcích při volbě nového římského krále, kdy o trůn stál kromě Václava a Zikmunda také jejich bratranec Jošt Lucemburský, a následnou Joštovou smrtí o rok později, mohl na trůn usednout nejmladší syn Karla IV., Zikmund.

Ve stejném roce byl Jeroným Pražský předvolán Janem Gwerlichem do Vídně na soud v Pasovském dvoře, který byl zahájen 29. srpna. „*Členy tribunálu byli jednak profesori teologie Lambert z Geldern, Mikuláš z Dinkensbühlu, Michal Suchenschatz a Petr z Pulkau, jednak doktoři kanonického práva Jindřich z Kitzbühelu, Kašpar Maiselstein a Jan Sindram z Heiligenstadtu.*“³⁵ Jeroným však dříve, než byl odsouzen, stačil uprchnout a pouze *in absentia* byl exkomunikován. Na konci září získal arcibiskup Zbyněk Zajíc sdělení o výsledku vídeňského procesu a nařízení, aby byl kromě něho i všemi duchovními diecézemi považován za exkomunikovaného. V letech 1411–1413 cestoval Jeroným na Litvu, západní Rus a Polsko, kde byl v kontaktu s králem Vladislavem II. Jagellonským ve snaze získat v něm oporu.

Ještě 16. července – jako odpověď na opětovné odvolání členů pražské univerzity proti vydání a zákazu Wycliffových děl – nařídil arcibiskup spálit odevzdané spisy v malostranském arcibiskupském dvoře. Poté vyhlásil klatbu na Husa a jeho přívržence. Do záležitosti nyní zasáhl – tehdy ještě kardinál – Oddo Colonna. Zastal se arcibiskupa a pohnal Husa před svůj soud, na který však nedorazil, a byla nad ním tak v únoru 1411 vyslovena klatba „*pro nedodržení procesních pravidel, tedy zatím nikoliv kvůli kacířství.*“³⁶ Královou reakcí byla konfiskace důchodů církevních hodnostářů, kteří se provinili zahanbením

³⁵ ŠMAHEL, *Život a dílo Jeronýma*, s. 49.

³⁶ ČORNEJ, s. 135.

Českého království za hranicemi a zákazem bohoslužeb. Zbyněk Zajíc tomu čelil vyhlášením interdiktu nad Prahou a opuštěním země. Zemřel 28. září 1411. Do roku 1413 byl pražským arcibiskupem Albík z Uničova, po něm následoval Konrád z Vechty.

Čeští reformisté rozlišovali tři základní druhy práva: božské (boží zákon, nadřazen veškerému lidskému konání, tedy k ostatním druhům práva), kanonické (církevní), a světské (zemské a měšťanské). Tedy, že skutečná nadřazená moc je Kristova, neboli boží, a nikoli světská nebo kanonická moc. „*Špatnému panovníkovi (ale i špatnému knězi), neřídícímu se božím zákonem, mohla být odeprěna poslušnost stejně jako rodičům udílejícím nerozumné příkazy.*“³⁷ Bylo tedy otázkou času, kdy se reformisté a panovnický dvůr střetnou. A ten čas nastal v roce 1412. První vážnější konfrontaci zapříčinila odpustková aféra. Odpustky měly po zakoupení věřícím poskytnout pokání a vyhnouti se trestu za spáchané hříchy. Výtěžek měl posloužit Římu k financování války proti Ladislavovi Neapolskému, čemuž Václav nebránil. Reformisté však prodej odpustků považovali za něco nepřijatelného, zcela v rozporu s Písmem svatým. Podle nich odpouštět může jedině Bůh, a nikoli institucionální církev, a tak byla zahájena protiodpustková kampaň. Václav v dojmu, že vylepšením v očích kurie a mezinárodního postavení opět získá císařskou korunu, „*přikázal potrestat každého, kdo by proti odpustkům agitoval.*“³⁸ Vrcholem kampaně byla poprava tří zajatých mladíků při veřejném protestu nařízená 11. července staroměstskou radou, a hnutí tak mělo první mučedníky. Potom se k zákazu 45 Wycliffových tezí přidal i zákaz šíření některých Husových a Jakoubkových myšlenek.

V říjnu 1412 byla kurií zotřena klatba nad Husem a vyhlášen interdikt, dokud se betlémský kazatel nepodvolí. A tak mu byly v Praze zakázány bohoslužby. Bula nového soudce, kardinála Pietra degli Stephaneschi, zakazovala jakýkoli styk s Husem pod hrozbou vyobcování z církve. Mistr tedy v souladu se svým přesvědčením se odvolal ke Kristu. „*Odpůrcům tak jen poskytl*

³⁷ Tamtéž, s. 139.

³⁸ Tamtéž, s. 141.

*důkaz právní nerelevantnosti svého počínání.*³⁹ Jelikož Bůh byl pro něj jedinou skutečnou autoritou na rozdíl od Colony se Stephaneschim, neodvolával se ke Kristu s dodatkem ponechat posouzení i na budoucím papeži nebo koncilu. Tedy důsledky Husova kroku byly z právního hlediska velmi znepokojující. Vzrůstající napětí v Praze přimělo Husa na podzim 1412 opustit hlavní město. Po zákazu kázání napsal jeden ze svých nejdůležitějších traktátů *Knížky o svatokupectví*, kde kritizuje institut církve vymáhající finance za církevní obřady od chudých křesťanů. O odpustcích píše: „*Jakož jsou letos byli lživí, smilní, lakomí, jenž zlými skutky Krista jsou zapřeli a pravé cestě Kristově se posmívali, lidi lživými odpustky lúpili, vymyšlujíce divné řeči a rozhřešování, odpustky ode všech hřiechův i od muk dávající; a mistři sú jim toho potvrdili, bráníce jich i pišíce, že papež muož hodně bojovati i odpustky od hřiechův i od muk dávati.*“⁴⁰ Betlémskou kapli tak svěřil kazatelům Havlíkovi, Mikulášovi z Miličina a Martinovi z Volyně. Po odchodu z Prahy působil na venkově v jižních Čechách, zejména na Kozím Hrádku u Sezimova Ústí. Tam dokončil své stěžejní dílo *De ecclesia (O církvi)*, kde zcela otevřeně kritizuje soudobou církev. Například píše o kanonistech: „*A tu je třeba zmínit o apoštolské stolici, o níž mnozí a zejména kanonisté káží, ale co to apoštolská stolice je, nevědí. Neboť někteří se domnívají, že je to dřevěná nebo kamenná stolice papežova, nebo stolice z nějaké jiné věci zhotovená, v níž papež osobně sedává.*“⁴¹ Mezitím v Praze Němci vrátili úder, když byli Václavem jmenováni do nové staroměstské rady.

V červenci 1414 Hus dále pobýval na hradě Krakovec pod ochranou Jindřicha Lefla z Lažan. Jak bylo zmíněno výše, již na konci předchozího roku byl na Zikmundův popud svolán koncil v Kostnici, jenž se měl konat 1. listopadu 1414. Kromě vyřešení schizmatu, které církev sužovalo od roku 1378, bylo třeba vyřešit i problém reformního hnutí wycliffistů v čele s Janem Husem. Na jaře roku 1414 mu Zikmund poslal list s pozváním do Kostnice. Možná i na

³⁹ Tamtéž, s. 142.

⁴⁰ HUS, Jan, *Knížky o svatokupectví*, Praha 1954, s. 30.

⁴¹ HUS, Jan, *O církvi*, Praha 1965, s. 152.

Jeronýmovo doporučení si Hus jako podmínku vyžádal záruku bezpečnosti a umožnění vystoupení při veřejném jednání koncilu, kde by obhájil své myšlenky. „Kromě toho, snad právě při této příležitosti, Jeroným svému příteli slíbil, že za ním přijde ke koncilu, pokud to bude zapotřebí.“⁴² Dne 19. října byl již v Norimberku, „při své cestě kázal a byl obdivován jako senzace.“⁴³ Až 3. listopadu, kdy dorazil do Kostnice, mu byl doručen ochranný glejt.

⁴² ŠMAHEL, *Život a dílo Jeronýma*, s. 71.

⁴³ GRAUS, František, *Der Ketzerprozeß gegen Magister Johannes Hus (1415)*. In: DEMANDT, Alexander (ed.), *Macht und Recht : große Prozesse in der Geschichte*, München 1996, s. 137.

4 KONCIL (LÉTA 1414–1418)

4.1 Město Kostnice

Pro začátek je třeba popsat dějiště koncilu v pozdním středověku. Do vyhlášení jednoho z nejdůležitějších shromáždění v dějinách křesťanské církve byla Kostnice, nacházející se u Bodamského jezera na jihozápadě dnešního Německa, pokojné, málo známé, avšak poměrně významné a bohaté biskupské město, kde tehdy žilo 6000 až 8000 obyvatel. Tohle místo bylo vybráno hlavně, protože se nacházelo nedaleko papežského státu. Dále příznivé podnebí a také možnosti ubytování a stravování velkého množství osob na dlouhou dobu hrálo důležitou roli. Město se „nejpozději do roku 1373 osamostatnilo vůči biskupovi,“⁴⁴ a bylo podřízené pouze římskému králi nebo císaři. Jelikož byl však daleko, mohlo si město počínat o to volněji. Veškerou politickou moc tak měla městská rada, volená na jeden rok.

Nejdůležitější budovou města lze určit Kupecký dům, kterému se dnes říká Koncilní dům (*Konzilhaus*), kde se konala zasedání koncilu a volba papeže. Jižní předměstí je opevněno branou *Schnetztor*, vedoucí po Svatopavelské (dnes Husově) ulici k *Obermarkt*. Na tomto místě stojí za pozornost palác *Zum hohen Hafen*. Hlavní místa dění byla katedrála *Münster* a kostel sv. Štěpána. V oné katedrále se konalo celkem 45 generálních zasedání. Dřevěné tribuny tehdy byly určeny pro hierarchické rozčlenění účastníků jednání. Kostel sv. Štěpána byl využit jako sídlo pro papežův dvanáctičlenný soudní dvůr neboli rotu, a také jako místo slavnostních mší pro dva z tzv. konciliárních národů. Toto označení pro právoplatné účastníky se vymezovalo na Italy, Francouze, Němce a Angličany. Král Zikmund během koncilu pobýval nejdříve v domě *Zum Leiter*, po pár dnech se dočasně usadil na druhém břehu Rýna v *Petershausenu*. Biskupům, vévodům a šlechticům poskytly výstavní domy kostnických patricijů slušné ubytování. Byly pro ně zřízeny dvojité postele (ubytování více hostů do jedné místnosti nebylo nic neobvyklého).

⁴⁴ BRANDMÜLLER, Walter, *Das Konzil von Konstanz 1414–1418. 1. Bd., Bis zur Abreise Sigismunds nach Narbonne*, München 1991, s. 131.

Za nejvýznamnější písemné svědectví z dob koncilu je považována kronika od kostnického měšťana Ulricha Richentala. Tento muž „*nebyl žádný dějepisec v moderním slova smyslu. On nenapsal, přesně vzato, žádnou historii koncilu, nýbrž historii města během koncilu.*“⁴⁵ V té době měl na starosti zásobování účastníků, mimo jiné také kurfiřta Rudolfa III. Saského, kostnického maršálka. Na jeho příkaz byl také pověřen sepisováním nevěstek dům od domu. Pravděpodobně byl i členem komise, řešící vztahy mezi cizinci a Kostničany. Ulrich se možná seznámil s falckrabětem Ludvíkem (lze tak usuzovat podle toho, že mu bylo přiděleno výhodné místo, odkud mohl dobře sledovat upálení Jana Husa a jeho svědectví tak mohlo být autentické). O dění koncilu byl také informován od kardinála Landolfa nebo hnězdenského arcibiskupa. Mohl se i díky nejmenovanému doktorovi teologie ve službách kyjevského arcibiskupa účastnit řecké bohoslužby. Měl i dobrými vztahy blízko k nižšímu personálu polské reprezentace. Důvěře mnohých prominentů koncilu se mohl těšit především na začátku pro své místní znalosti a poskytoval jim tak služby a rady. Svoji kroniku dokončil před rokem 1433. Co se však týče věrohodnosti díla, je třeba vědět, že autor neměl přístup ke všem informacím, a kronika tak obsahuje mnoho omylů, například údajný Husův pokus o útěk. Nelze opomenout, že se jedná o subjektivní hodnocení událostí.

4.2 Řešení krize a reforma

Jak bylo zmíněno již v první kapitole, na konci roku 1413 nechal římský král Zikmund po dohodě s pisánským papežem Janem XXIII. vyhlásit koncil v Kostnici, jenž měl vyřešit dlouho trvající papežské schizma, a další problémy církve. Podle svolávací buly vydané 12. prosince se měl sněm konat od 1. listopadu následujícího roku. Do Kostnice tak začalo mezitím přijíždět mnohočlenné služebnictvo, které obstarávalo pro své pány ubytování, stravu a značilo jejich erby.

⁴⁵ BUCK, Thomas Martin, *Der Konzilschronist Ulrich Richental : Zur sozialen Logik eines spätmittelalterlichen Textes*. In: BRAUN, Karl-Heinz (ed.), *Das Konstanzer Konzil : 1414–1418 : Weltereignis des Mittelalters : Essays*, Darmstadt 2013, s. 16.

„Papež 1. října vyrazil a navázal cestu přes Ferraru, Veronu, Trent, Bolzano, Brixen, Merano, Reschenský průsmyk a Landeck k Arlbergu.“⁴⁶ Podle Richentalovy kroniky se však nevyhnul nehodě, kdy „se dostali na Arlberg, v polovině cesty nedaleko malého kláštera se povoz převrátil a on [papež] ležel ve sněhu pod vozem, neboť tam už sněžilo. Jak tam tak ležel, shromáždili se kolem něho sluhové a dvořané a ptali se: ‚Svatý Otče, chybí něco vaší svatosti?‘ Na to on latinsky odpověděl: ‚Ležím tu ve jménu ďábla.“⁴⁷ Tento incident však není ničím podložen, takže se těžko dozvíme, zda k tomu doopravdy došlo. Dne 27. října byla hlava církve již v Kreuzlingenu, kde přenocovala, a o den později už v Kostnici. Zde byla přivítána s velkými poctami opaty z Reichenau, Kreuzlingenu, Petershausenu, dále kanovníky a řeholníky od sv. Štěpána, sv. Jana, sv. Pavla a dalšími duchovními. Den před oficiálním zahájením koncilu byl obdarován měšťany stříbrným pozlaceným pohárem (předáno osobně starostou Heinrichem z Ulmu), italským, alsaským (oboje po 4 sudech) a místním vínem (8 sudů). Na oplátku daroval papež starostovi černý hedvábný plášť. 1. listopadu se konala slavnostní mše v katedrále, avšak koncil byl de facto zahájen až o 4 dny později z důvodu onemocnění Jana XXIII. Mezitím 2. listopadu „kolem jedenácté dopoledne přišlo do Kostnice šest kardinálů, všichni patřili do obediencie papeže Jana.“⁴⁸ Také zde poprvé zasedl papežský soud, tzv. rota, skládající se z auditorů, rozhodujících o nejdůležitějších věcech. Měl zasedat třikrát týdně, vždy v pondělí, středu a pátek, pokud nebyl svátek. Dne 3. listopadu vydal papež předpisy o ubytování a nařízení o cenách.

Dne 5. listopadu již nic nebránilo ke slavnostnímu zahájení kostnického koncilu ve formě slavnostní bohoslužby, které se účastnilo „15 kardinálů, 23 arcibiskupů a 27 biskupů.“⁴⁹ V prvních dnech sněmu panovalo u papeže

⁴⁶ BUCK, Thomas Martin, *Das Konstanzer Konzil : (1414–1418) : Kirchenpolitik – Weltgeschehen – Alltagsleben*, Ostfildern 2013, s. 13.

⁴⁷ RICHENTAL, Ulrich, *Kostnická kronika: historické rozprávania o meste, ktoré sa stalo stredom Európy, a čo to znamenalo pre Slovákov a Čechov*, Budmerice 2009, s. 86–88.

⁴⁸ Tamtéž, s. 95.

⁴⁹ ŠMAHEL, Jan Hus, s. 181.

přesvědčení, že se schizma vyřeší odstoupením obou vzdoropapežů, a bude tak dopomoženo k jeho všeobecnému uznání. Byly by tak potvrzeny výsledky koncilu v Pise roku 1409. Tomu odpovídal i příchod dalších pěti kardinálů 10. listopadu, kteří „*přinesli dobrou zprávu z Říma a tamějšího kraje, že město Řím a celý římský region se znovu podřizují našemu Svatému Otci papeži Janovi XXIII. a chtějí mu prokazovat poslušnost jako kdysi; neboť město a okolní země se od něho načas odvrátily a chtěly být poslušny papeži Řehořovi, toho však teď zavrhly a vracejí se k papeži Janovi.*“⁵⁰ Opačného názoru však byli kardinálové d’Ailly – ten přicestoval do Kostnice 18. listopadu – a Fillastre, kteří byli přesvědčeni, že k dosažení jednoty církve lze dosáhnout nejprve odstoupením či sesazením všech tří papežů.

Dne 16. listopadu se konalo první shromáždění, jež předcházelo zasedání kongregace doktorů, kteří předložili papežovi návrh pro organizační procedury, například jmenování prokurátorů a promotorů pro hlavní úkoly koncilu (sjednocení církve, otázky víry a prosazení reform). První plenární zasedání mělo převážně duchovní ráz. Začalo slavnostní mší, kterou celeburoval kardinál Orsini. Poté následovalo kázání Jana XXIII. s výzvou na kongregaci doktorů, „*aby mu co nejdříve předložila stanoviska v závažných dogmatických otázkách včetně bludného učení Jana Wyclifa a jeho českých následovníků.*“⁵¹

Až do Štědrého dne se pak během koncilu nic zvláštního nestalo. Snad jen lze zmínit volbu rychtáře 29. listopadu, jímž se stal Hans Schwarzach (tato funkce trvala jeden rok), nebo příchod čtyř kardinálů 13. prosince, z nichž jeden se jmenoval Oddo Colonna, pozdější papež. O den později dorazili učenci z pařížské univerzity v čele s kardinálem z Ostie, Janem de Brogny. Dále přišel nejvyšší mistr johanitů v německých zemích Hugo XIV. z Montfortu. Všichni očekávali příjezd krále Zikmunda, díky kterému se město Kostnice stalo centrem křesťanského světa. Ten byl nejdříve 8. listopadu korunován v Cáchách společně se svou manželkou Barborou, poté odcestoval do Kostnice, kam dorazil 24.

⁵⁰ RICHENTAL, s. 100.

⁵¹ ŠMAHEL, *Jan Hus*, s. 181.

prosince 1414 – podle Richentala dvě hodiny po půlnoci – kromě královny také s bosenskou královnou Jelenou (její muž Štěpán Ostoja byl Barbořin pokrevní příbuzný), kněžnou Alžbětou (Zikmundova neteř), vévodou Ludvíkem Saským, a byl místní radou slavnostně přivítán. Hned po příchodu mohla začít vánoční mše, celebrována Janem XXIII. Po mši, která trvala až do rána, se Zikmund nastěhoval do domu U Žebříku (dnešní Zollernstrasse 26), zatímco Ludvík „se ubytoval v domě patrona kostela, zvaném Na Mýtině, a zůstal tam až do odchodu z Kostnice.“⁵² Tam zůstal král jen 3 dny, poté se přesunul do Petershausenu kvůli údajným potížím s uherskými dvořany. Richental o tom píše: „Všude totiž zacházeli s lidmi hrubě a mysleli si, že se zde můžou chovat jako ve své zemi. To jim však Švábové a Němci nebyli ochotni trpět. Proto se král s Uhry přesunul za Rýn, neboť chtěli být za každou cenu co nejbližší ke svému králi. Tak je vzal do Petershausenu a přikázal jim, aby zůstali tam. Když chtěli i tam vyvádět, tak dostali od měšťanů Petershausenu výprask a potom to na jistý čas ustálo.“⁵³

Dne 27. prosince (podle Richentala 25. prosince) do Kostnice dorazil bavorský vévoda Ludvík, jenž se ubytoval v domě Jakuba Schwarze na Rybím trhu, později na Fridingerově statku za katedrálou. Ve stejné době přišel také norimberský purkrabí a místodržitel Brandenburského knížectví Fridrich IV., jenž se nastěhoval do domu Heinricha z Tettikofenu na Rybím trhu (také nazýván jako Vysoký dům). Ještě před koncem roku dorazili Ludvík, břežský kníže, jenž získal od Zikmunda během koncilu Trenčínskou župu, kdysi v držbě Stibora ze Stibořic (ubytován v domě Heinricha Huttera, zvaném Na Mýtině); Stibor II. ze Stibořic, syn výše zmíněného Stibora (nastěhován do domu před Kupeckým domem); a uherští páni Petr Cseh z Levic (ubytován v domě Jakuba z Ulmu), hrabě Heřman z Celje a jeho syn Fridrich (ubytováni v domě vdovy Schmerlinové za svatoštěpánským kostelem). Koncil byl teprve na svém začátku.

Nový rok 1415 v Kostnici začal novoroční mší v katedrále, kterou sloužil papež Jan XXIII. Po ní dorazili do Kostnice další významní lidé. Například

⁵² RICHENTAL, s. 108.

⁵³ Tamtéž.

velmistr Řádu Johanitů Wipert, nejvyšší arcikancléř německého národa a mohučský arcibiskup Jan z Nassau, hnězdenský arcibiskup Mikuláš Traba (společně s plockým biskupem Jakubem Kurdwanowskim, lubušským Janem z Borzsnitzu, poznaňským Andreasem Lascariim, vratislavským Janem a dále opolským a krakovským), rytíř Závíš Černý z Garbowa (nejlepší účastník turnajů pobývajících během koncilu v Kostnici), magdeburský arcibiskup Petr, šlesvický vévoda Ludvík, pasovský biskup Jiří z Hohenlohe a vyslanci aragonského krále hrabě Hug z Landrica a jeho syn Hans (ti jednali s papežem o postoji španělské země v otázce sjednocení křesťanské církve), z Lombardie biskup Johannes z Coutances, dále Albert de Schotis, makrabě Mikuláš z Valery, šlechtici z rodu Scaligerů Pavel, Nikodým a Bruno, Ludvík z Rosslinu, Karel Malatesta z Rimini s příbuzným bolognským arciknězem Pandulfem Malatestou, z Bavorska Ludvík VII. Wittelsbašský, a z Norimberka Fridrich VI., bratr a purkrabí Jan. Následoval příchod tyrolského vévody Fridricha IV. Rakouského, jenž se během následujících měsíců zaslouží o velký skandál koncilu. O něm však bude zmínka až později. Do té doby byl ubytován v klášteře v Kreuzlingenu. Dne 21. ledna dorazili také vyslanci dalšího klíčového národa, Angličané společně se Skoty. Například hrabě Richard z Warwicku, jenž byl povýšen do knížecího stavu, saliburský arcibiskup Jan (4. září 1417 v Kostnici zemřel), londýnský Richard, dublinský biskup Řehoř a také zástupci oxfordské univerzity. Ve stejný den přišel salcburský arcibiskup Eberhard. Poté následoval příchod ostříhomského arcibiskupa Jana z Kaniže (z uherských arcibiskupů byl v Kostnici už od května nebo června roku 1414 kaločský Andrea Benzi de Gualda). Nelze zapomenout na poselstvo litevského velkoknížete Vitolda, srbského despoty Štefana Lazareviče, valašského knížete Mircea I., tureckých králů, běloruských a červenoruských knížat a dalších pohanských pánů, dále na řeckého arcibiskupa Georia. Dne 4. února do Kostnice dorazila delegace již třetího papeže, avignonského Benedikta XIII. původem z Aragonie.

Po příchodu do Kostnice se král Zikmund připojil k názoru kardinálů d'Aillyho a Filastreho, že k vyřešení schizmatu je nejlepším řešením pro začátek

sesazení všech tří papežů. Panovaly však otázky, zda se dá vyloučit opakování neúspěchu v Pise, a nevznikne čtyřpapežství, a zda tedy nebude lepší se přiklonit k Janovi, jenž měl podporu většiny křesťanstva. Dne 22. ledna 1415 dorazili do Kostnice vyslanci římského vzdoropapeže Řehoře XII. s vyhlášením, že je ochoten abdikovat pod podmínkou, že tak učiní ostatní dva papežové. Opět se tak otevřela výše uvedená otázka. Zároveň se vyskytl problém, zda je možné považovat tohle poselstvo za oficiálně papežské. *„Neboť na jedné straně přinášelo zprávu o ochotě svého pána odstoupit, jeho obediencie se beztak nacházela ve zcela jasném rozkladu a podporoval jej prakticky už jen Malatesta z Rimini.“*⁵⁴ Na své legitimitě však Řehoř trval. Jeho vyslanci dokonce přišli s prohlášením, že vyhlásí abdikaci na koncilním zasedání, kterému by předsedal jeho konkurent Jan. Nicméně se Zikmundovi podařilo prosadit s římskými vyslanci rovnoprávné jednání.

Mezitím 1. února došlo v katedrále ke svatořečení Brigity ze Švédska, zakladatelky stejnomenné řehole. Poté o pět dní později padlo rozhodnutí o zasedání a hlasování podle jednotlivých národů. *„Celkem byly čtyři: německý (Germania, kam patřily také východoevropské a skandinávské země pod německým kulturním vlivem), francouzský (Gallicana), italský (Italica) a anglický (Anglicana).“*⁵⁵ Svým pozdějším příchodem do Kostnice jako pátý národ přibyli Španělé. Zde je třeba brát zřetel na to, že tehdy pojem „národ“ měl jiný smysl, než jaký známe dnes. Tento pojem byl vágně pozdně středověký nebo raně novověký ve smyslu rozsáhlé kulturní a geografické oblasti. *„Zdá se, že se toto členění opíralo na jedné straně o pozdně středověké univerzitní zřízení (především v Paříži), kde byli docenti a posluchači rozděleni do jednotlivých národů.“*⁵⁶ Nakonec nerozhodovaly jednotlivé hlasy, nýbrž většina národů. Další důležitou institucí koncilu byl hlavní výbor, skládající se z delegátů jednotlivých národů, a svým rozhodováním o konkrétních postupech v podstatě řídil celý

⁵⁴ SCHATZ, s. 126.

⁵⁵ Tamtéž, s. 127.

⁵⁶ Tamtéž.

koncil. Richental o poradách národů ve své kronice píše: „*Tyto národy se denně setkávaly, a to každý národ v jednom konklávi, to znamená ve svém sále. Každý měl svoji deputaci, znalou teologii, a tu posílaly od jednoho národa k druhému, když se bylo třeba o něčem poradit. To dělaly každý den.*“⁵⁷ Zasedali v dómské katedrále v určených lavicích, kde před nimi seděl u oltáře papež, včetně ostatních církevních a mocenských představitelů. Italové seděli v refektáři mnichů kazatelů, Němci v kapitulním domě františkánů, Angličané v refektáři bosých mnichů a Španělé v augustiniánském refektáři. Tohle rozdělení bylo klíčové pro následující jednání, která měla dospět k znovunastolení jednoty církve.

Dne 1. března se konala generální kongregace, kde byl nastaven jasný kurz, a to přinutit k odstoupení všechny tři papeže. Muselo se však nejdříve postupovat diplomaticky, aby bylo dosaženo ideálního scénáře, tj. dobrovolné abdikace. V případě nenásilného odchodu by se odstoupivší papež mohl dočkat důstojného zaopatření a plné amnestie jakožto náhradu za následky jeho počínání v době pontifikátu a nemusel by být souzen jako heretik. „*Byl tedy pokud možno brán ohled na legitimizační konstrukty příslušných papežů, kteří tímto způsobem společně se svými přívrženci mohli zachovat svůj formální nárok.*“⁵⁸ V konečném důsledku by to však znamenalo dosažení jednoty. Ve stejný den bylo přečteno vyhlášení o odstoupení samotným papežem a o den později, při druhém zasedání, slavnostně odpřísáhnuto před celou kongregací. V listině stálo, že papež Jan XXIII. se pro klid svatého křesťanstva dobrovolně vzdává papežského stolce, pod podmínkou, že tak ve svých obediencích učiní také ostatní dva papežové (ještě 7. března byla bula pozměněna).

Od března roku 1415 také začalo jednání o avignonském papeži Benediktu XIII. Právě s touto hlavou církve byl největší problém, dokonce i po skončení

⁵⁷ RICHENTAL, s. 136.

⁵⁸ SCHATZ, s. 128.

koncilu. „*Když se ho Francie odřekla, přesídlil do obvodu moci aragonského krále.*“⁵⁹

Dne 10. března byla Zikmundovi slavnostně odevzdána zlatá růže papežem Janem. Jednalo se o tehdy běžný a příležitostně i dodnes zachovaný zvyk od 12. století, kdy papež touto růží dává najevo úctu knížatům či jiným významným osobnostem. Do roku 1530 byla součástí pokladu kostnické katedrály.

O den později se konala další generální kongregace, kde hlavním tématem byla nová volba papeže, jelikož při očekávaném odstoupení všech tří papežů bylo potřeba co nejdříve vyhlásit novou hlavu církve. Věc však zkomplikoval konflikt mezi stoupenci a odpůrci papeže Jana XXIII. Richental se konkrétně zmiňuje o mohučském arcibiskupovi Janu z Nassau, který „*veřejně vyhlásil, že jestli by vyhlásili jiného než papeže Jana, tak by zde už nechtěl sedět a nikomu jinému by ani neprokazoval poslušnost. Nato řekl patriarcha z Konstantinopole [jinde se jedná o saliburského arcibiskupa Jana] latinsky: ‚Quis es iste? Dignus est comburendus.‘ To po našem znamená: ‚Kdo je ten člověk? Zasloužil by, aby ho upálili.*“⁶⁰ Po těchto slovech Jan z Nassau odešel, což ukončilo zasedání, a opustil Kostnici, odkud se vydal do Schaffhausenu.

První velký skandál začal 14. března, kdy si papež Jan stěžoval na nedostatečnou bezpečnost a vyžadoval přeložení koncilu na bezpečnější místo. Jelikož věděl, že jeho šance na potvrzení pontifikátu je mizivá, a nepřál si, aby koncil šel svou vlastní cestou, snažil se ho rozvrátit. Zikmundovým nesouhlasem s přeložením a příslibem důslednější ochrany se rozhodl opustit potají Kostnici. Těsně před útekem varoval král vévodu Fridricha IV., jelikož byl informován o jeho tajných rozhovorech s papežem. Dne 20. března situace vyvrcholila útekem papeže z Kostnice v převleku za panoše v družině tyrolského vévody do Schaffhausenu (později pobýval v Laufenburgu a poté Freiburgu). O chvíli později ho následoval Fridrich. Po tomto aktu vznikl ve městě zmatek, který se

⁵⁹ JEDIN, s. 52.

⁶⁰ RICHENTAL, s. 151.

den po útěku snažil král uklidnit mezi obyvatelstvem. Ve františkánském kostele se pak konalo zasedání, na němž Zikmund obvinil Fridricha z napomáhání papežova útěku, navzdory slibu, že tak neučiní. Zde mu byla přislíbena pomoc při zadržení a potrestání dle práva. Aby se nerozpadl koncil (Kostnici opustilo 8 kardinálů), nechal král uzavřít Kostnici s vyhlášením zákazu opuštění města. „*Gerson, kancléř pařížské univerzity, vyvodil ve velké řeči 23. března z koncilní teorie důsledky pro situaci: Každý úd církve je povinen všeobecnému koncilu poslušnosti, také papež.*“⁶¹ Znamená to, že papežovu moc sice nelze odstranit, může se však omezit.

V Schaffhausenu zatím papež Jan vydal bulu o svém útěku, v němž zdůvodňuje svůj čin a nevzdává se ochoty abdikovat, pakliže tak učiní oba vzdoropapežové. Svým útekem do Laufenburgu však dal najevo, že svůj slib odstoupit odvolává, jelikož ho označil za vynucený a tudíž neplatný. Korespondenci mezi Kostnicí a papežem zprostředkovával kardinál Zabarella. Mezitím vydal Zikmund listinu, v níž předvolává Fridricha před královský soud a také vyzývá k zodpovědnosti za násilné odebrání majetku ostatním velkými pány. Dále nabádá k vojenskému tažení proti němu. Při tom bylo dobyt například Thurgau, Aargau nebo Vorarlberg.

Při 4. shromáždění, konaném 30. března, bylo dohodnuto, že papežská kurie nemůže odejít. Jednalo se tak z důvodu zabránění rozpuštění koncilu, které by papežův útek způsobil.

Dne 4. dubna byla nad tyrolským vévodou Fridrichem vyhlášena říšská klatba. Obvinění mělo pro Zikmunda spíše propagandistický charakter, aby ho co nejvíce ponížil. Šlo mu také o vytěžení co největšího užítku z podrobených rakouských oblastí.

Jako reakce na výše zmíněné komplikace byl vydán 6. dubna dekret *Haec sancta*, v němž stálo, že ekumenický koncil v Kostnici nyní zastupuje církev, jejíž moc pochází od Krista, a „*každý, i papež, je mu povinen poslušnosti ve*

⁶¹ JEDIN, s. 51.

*věcech víry, církevní jednoty a reformy v hlavě a údech.*⁶² I když byly mezi krajany pochybnosti o tomto dekretu, jednalo se o nouzové opatření v reakci na papežův útěk a zamezení rozpuštění koncilu a pokračování krize.

Dne 17. dubna proběhlo 6. plenární zasedání, na němž byla zformulována abdikační listina Jana XXIII. Zatímco vévoda Fridrich byl se Svatým otcem na útěku, nechali Habsburkovi přívrženci poslat k němu jeho bratra Ludvíka Bavorského, aby ho přiměl vrátit se do Kostnice a usiloval o královu milost. Jednání mezi bratry se tak konalo ve Freiburgu a výsledkem bylo, že 25. dubna se Fridrich podřídil a 5 dní na to se vrátil. Na 7. zasedání, konaném 2. května, *„bylo rozhodnuto, že papež Jan bude veřejně předvolán a předvolání Jeronýma Pražského, jehož přetrvávající absence mu byla vytýkána, mělo být opakováno.*⁶³

Dne 5. května začalo ponížení vévody Fridricha v refektáři františkánského kláštera, kde se musel před mnohými účastníky koncilu veřejně omluvit za své činy a žádat o milost krále Zikmunda poskytnutím záruk jeho budoucí poslušnosti. *„Jeho země král převzal do určitého druhu bezprostřední říšské správy, tridentskému biskupovi přislíbil navrácení jeho biskupství a nadto neopouštěl město a byl po nějakou dobu, prakticky jako zajatec, k dispozici králi a koncilu.*⁶⁴

Dne 13. května, tedy při 9. zasedání, kromě toho, že se opět řešil postup proti Janu XXIII., předmětem jednání bylo také ustanovení komise pro prebendy, tedy čtyř nejučenějších soudců (auditoři všech čtyř národů), kteří měli rozhodovat o příjmech církevních hodnostářů. Podobná věc se probírala o den později při 10. zasedání. O další den později při generální kongregaci přišla do Kostnice také zpráva o abdikaci římského papeže Řehoře XII. K jeho oficiální abdikaci však došlo později.

⁶² Tamtéž.

⁶³ WOHLMUTH, Josef, *Konzilien des Mittelalters: vom ersten Laterankonzil (1123) bis zum fünften Laterankonzil (1512–1517)*, Paderborn 2000, s. 410.

⁶⁴ KRIEGER, Karl-Friedrich, *Habsburkové ve středověku : od Rudolfa I. (1218–1291) do Fridricha III. (1415–1493)*, Praha 2003, s. 149.

Čím déle oddaloval papež Jan návrat z Freiburgu do Kostnice na výzvu koncilu, tím více stoupenců se od něho odvracelo. Včetně purkrabího Fridricha z Norimberku, jenž ho také 17. května ve Freiburgu dopadl a nechal ho strážiti v Radolfzellu, kde o tři dny později rozpustil svůj dvůr a odevzdal pečeť, načež na něj koncil vynesl žalobu.

Při 11. a 12. zasedání (25. a 29. května) bylo jednomyslně rozhodnuto o sesazení Jana XXIII., který se od té doby jmenoval už jen svým rodným jménem Baltasar Cossa. Dne 3. června byl převeden do zámku kostnického biskupa Gottlieben.

Dne 15. června do Kostnice dorazil zástupce obediencie Řehoře XII. Karel Malatesta, aby 4. července při 14. shromáždění. Tomu předsedal Zikmund a nechal tak vyhlásit oficiální abdikaci římského papeže. Dne 3. srpna pak byla jeho abdikace oficiálně potvrzena.

Dne 14. července po dalším zasedání odešel Zikmund do Španělska, aby tam mohl jednat s avignonským papežem Benediktem XIII. a aragonským králem Ferdinandem, a do Francie, aby zprostředkoval mírové jednání dlouhá léta spolu válčící Francie a Anglie. Po dobu své nepřítomnosti jmenoval protektorem koncilu falckraběte Ludvíka. *„Rychle šel do Basileje, kde král pobýval od 21. do 22. července, o dva dny později dorazil do Solothurnu a prošel 25. července přes hranice savojského hrabství, jež patřilo k říši.“*⁶⁵

18. plenární zasedání, konané 17. srpna, se tentokrát týkalo pouze žalob nepříliš se dotýkajících dění koncilu. Na konci měsíce pak z města odešel řížský arcibiskup Jan Wallenrode.

Dne 18. září začalo jednání Zikmunda s Benediktem v Narbonne. *„Benedikt se sice zásadně nezdráhal rezignovat, ale vyžádal si jako podmínku, aby pisánský koncil byl anulován a kostnický přeložen na jiné jemu vhodné místo.“*⁶⁶ S první podmínkou nebyl problém, s tou druhou však už ano, a

⁶⁵ BRANDMÜLLER, Walter, *Das Konzil von Konstanz 1414–1418. Band II, Bis zum Konzilsende*, Paderborn 1998, s. 23.

⁶⁶ JEDIN, s. 52.

Zikmund tak vyzval papeže k rezignaci. Jelikož Benedikt věděl, že mu nic nezbyvá, uprchl s několika svými stoupenci do pevnosti Peniscola. Jednání tak bylo bezvýsledné.

Během října a listopadu se jednalo o reformě církve. Koncil však musel čelit otázce, zda nebude lepší nejdříve zvolit nového papeže a reformou v hlavě a v údech se zabývat potom. V případě přednosti reformy bylo riziko, že volba nové hlavy církve se posune na dobu neurčitou. Na druhou stranu podobnému riziku by čelila také reforma, pokud by koncil dal přednost volbě papeže.

Dne 21. listopadu se konalo 20. zasedání. Předmětem bylo řešení sporu biskupa z Brixenu. Také došlo k „*rozhodnutí poslat varovný dopis proti vévodovi z Rakouska ve prospěch biskupa z Trentu.*“⁶⁷

Dne 28. listopadu do Kostnice dorazila polská delegace. Ve stejný den se jednalo o misii v pohanské Žmudi, části litevského velkoknížectví. Bylo tedy rozhodnuto, že o křesťanské víře je tam poučí dubrovnický arcibiskup Jan Dominici, jenž do Kostnice dorazil původně jako zástupce již odstoupivšího papeže Řehoře, jenž 7. prosince se s konečnou platností podřídil koncilu.

Dne 13. prosince byla v Narbonne mezi Zikmundem a králi z Aragonie, Kastílie, Navarry a Portugalskem a dalšími přívrženci papeže Benedikta podepsána smlouva, kterou se zříkávali jeho obediencie. Španělsko se tak stalo dodatečně pátým koncilním národem, jenž byl oficiálně vytvořen až během 22. plenárního zasedání 15. října 1416. Dne 2. března do Kostnice dorazili první vyslanci dodatečně přidaného pátého národa, Španělska. Zatím se však nejednalo o papežově sesazení, k tomu došlo později.

Vánoční svátky v Kostnici se ve srovnání s těmi loňskými nesly ve smutečném duchu. Přesněji dne 25. prosince totiž zemřel kardinál z Rimini Bandellus de Bandellis. Jelikož však zemřel chudý, byl pochován s nepříliš velkými ceremoniemi v augustiniánském klášteře. Těsně před koncem roku

⁶⁷ WOHLMUTH, s. 433.

nechal král Zikmund při generální kongregaci oznámit španělskou spolupráci při volbě nového papeže a reformě církve.

Dne 30. ledna 1416 před koncilem referovali Zikmundovi vyslanci o narbonne smlouvě, která zřikávala španělské krále od papeže Benedikta a dává najevo jejich uznání k papeži, jenž bude zvolen v Kostnici. Tuto smlouvu podepsali také skotští a irští vyslanci. Dne 4. února při generální kongregaci (pro zamezení negativní španělské reakce se nejednalo o zasedání) koncil smlouvu přijal a jednohlasně rozhodl, že nikdo již nebude poslušný Benediktově obedienci pod hrozbou věčného zatracení a ztráty prebend.

Dne 13. února vydal litevský velkokníže Vitold žalobu na Řád německých rytířů. Litevské velkoknížectví dlouhá léta vedlo spory s řádem, které vedly až k válečným konfliktům. Koncil se však tímto sporem příliš nezabýval, a tak věc odložil, dokud se nevrátí král Zikmund. Do té doby však bylo rozhodnuto o Žmudi, která od června spadala pod Svatou říši římskou, konkrétně řížskému arcibiskupství.

Z obavy, že se stane nemajetným zajatcem, uprchl vévoda Fridrich IV. 30. března z Kostnice do svého Tyrolska. *„Tam našel silnou oporu především v řadách rolnického obyvatelstva, zatímco velká část šlechty se vyslovila pro Arnošta, jehož považovala za svého zeměpána.“*⁶⁸ Kořistniční sousedé a opoziční šlechtici, tj. *„pánové z Schlandersbergu, Starkenbergu, Wolkensteinu – mezi nimi i známý básník Oswald – a další příslušníci šlechtického stavu byli donuceni se podrobit.“*⁶⁹

Dne 30. dubna v Kostnici pak zemřel aragonský král Ferdinand. Na jeho trůn nově nastoupil jeho syn Alfons V., pod jehož ochranou byl papež Benedikt. Tahle změna ovlivnila reformní snahy i pro příští léta.

Dne 1. června do Kostnice dorazila také delegace z Portugalska, jež byla spjata se španělským národem. Pak je následovali 5. září vyslanci z další španělské země Aragonie, v čele s hrabětem z Cardony. Dále dorazili do

⁶⁸ KRIEGER, s. 149.

⁶⁹ HAMANNOVÁ, Brigitte, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 144.

Kostnice angličtí vyslanci 24. září. Během srpna se mimochodem vedly prudké vnitřní spory v souvislosti s problémem reformy církve.

Dne 4. září byla během generální kongregace uvalena klatba nad 452 přívrženci Jana Husa, českými šlechtici, a také nad vévodou Fridrichem IV. O 12 dní později byly předmětem další kongregace listy ze Španělska, v nichž se všechny španělské národy zřikávají obedience papeže Benedikta.

Ve dnech 5. a 28. listopadu – při 23. a 24. zasedání – kardinál „*Zabarella věnoval dlouhou zprávu o pokroku jednotící komise.*“⁷⁰ Zároveň však byl na programu také proces s následnou obžalobou avignonského (respektive perpignanského) papeže Benedikta XIII. „*S Benediktem XIII. byl proveden proces, v němž – vzhledem k jeho bezúhonné osobnosti – jediný bod obžaloby tvořilo tvrdošíjně zdráhání rezignovat.*“⁷¹

V tomto roce se také konaly volby kostnického starosty, které vyvrcholily 30. listopadu zvolením Konráda Mangolta a Caspara Gumposty. Noví starostové tak mohli o dva týdny později nastoupit na své nové funkce.

Dne 14. prosince se sněm při 25. zasedání dohodl s městem na maximálních cenách zboží. Dále se vyslanci španělských hrabat z Foix připojili ke smlouvě z Narbonne.

Vánoce v Kostnici se podobně jako rok předtím nenesly v pozitivním duchu. Při 26. shromáždění vypukl v klášteře bosých mnichů spor Angličanů a Francouzů se Španěly kvůli zasedacímu pořádku a způsobu hlasování. Nakonec, s přispěním purkrabího Fridricha z Norimberku, byl vydán dekret o zasedacím pořádku, jenž měl usmířit především příslušníky španělského a francouzského národa. O den později byla v katedrále (s Italy a Francouzy), kostele sv. Štěpána (Němci a Angličané) a augustiniánském klášteře (Španělé) sloužena slavnostní mše. Tím také pro koncil skončil rok 1416.

⁷⁰ MORRISSEY, Thomas E., *The Call for Unity at the Council of Constance: Sermons and Addresses of Cardinal Zabarella, 1415–1417*. In: *Church History* 53, 1984, 3, s. 315.

⁷¹ JEDIN, s. 52.

Hned 4. ledna 1417 byl uznán koncil dalším španělským národem Kastilií. Dne 3. dubna byla slavnostně přivítána delegace, přestože se na počátku oficiálně koncilu nezúčastňovala. Králi Zikmundovi se sice podařilo alespoň oslabit Benediktovu obedienci, nepodařilo se mu však ukončit mnohaletý válečný konflikt Anglie s Francií. Při jeho misi se pouze dohodl v Canterbury na spojení s anglickým králem Jindřichem V. a byla tím tak ukončena lucembursko-francouzská spolupráce. Do Kostnice se pak 27. ledna vrátil a s ovacemi byl mezi měšťany a účastníky koncilu přivítán. Po návratu se uchýlil do augustiniánského kláštera, kde pobyl do konce koncilu. Aby se vyhnul náročným ceremoniím (zvláště v době velikonočních svátků), přestěhoval se 3. dubna do Radolfzelli. Zpátky do Kostnice se vrátil o deset dní později.

Při 28. zasedání (27. zasedání s méně důležitým programem se konalo už 20. února) byla vyhlášena církevní a říšská klatba nad znovu uprchnuvším vévodou Fridrichem IV. Schylovalo se k opakování scénáře jako při prvním útěku v roce 1415, kdy Zikmund vyzval všechny šlechtice k tažení proti tyrolskému vévodovi. *„Očekávání krále Zikmunda a s ním sympatizující šlechty se však nenaplnila, protože jihoněmecká říšská města a Švýcaři byli tentokrát pramálo naklonění válce proti Fridrichovi a on sám měl v boji proti vzbouřené šlechtě silnou podporu v širokých kruzích rolnického obyvatelstva.“*⁷²

Po uplynutí lhůty, během níž se měl před koncilem Benedikt zodpovídat, bylo vyhlášeno 8. března – při 29. zasedání – předvolání perpignanského papeže. Po tomto vyhlášení účastníci zasedání – podle Richental – začali venku u katedrály směrem k Benediktovi házet kameny a hořící svíce. Stejným předmětem jednání byl Benedikt také při dalších dvou zasedání ve dnech 10. a 31. března, které končily podobně jako předtím.

Dne 18. dubna bylo slavnostně uděleno na Horním trhu brandenburské léno Fridrichovi z rodu Hohenzollernů. Mělo jít o projev vděku za jeho dlouhá léta věrné služby Svaté říši.

⁷² KRIEGER, s. 150.

Dne 12. května, v den 33. zasedání, byl opět veden proces s Benediktem XIII. s opětovným předvoláním, což byla stejně jako v ostatních předvoláních spíše formalita. Následující 34. shromáždění dne 5. června řešilo formality k nastávající volbě papeže. Ještě předtím při generální kongregaci však čelil sněm sporu mezi národy (šlo o francouzský návrh na složení papežových voličů, s čímž nesouhlasili převážně Italové a sám Zikmund). 35. zasedání se konalo 18. června a jeho nejdůležitějším programem bylo přijetí Kastilie jako dalšího oficiálního účastníka koncilu. Následující dvě shromáždění (konané ve dnech 22. a 26. července) již definitivně odstranila papežské schizma, které sžíralo církve od roku 1378 (dvojpapežství, od roku 1409 trojpapežství), když sněm vyhlásil sesazení perpignanského papeže Benedikta XIII. a odsoudil za kacíře.

Během léta se tak více rozhořel spor o to, čím se bude koncil prioritně zabývat. Zda nejdříve reformou církve, nebo rovnou volbou nového papeže. „*Kolegium kardinálů, skládající se z patnácti Italů, sedmi Francouzů a jednoho Španěla, naléhalo nyní na uskutečnění volby papeže.*“⁷³ Aby neměli naprostou převahu, trval Zikmund také na účasti zástupců národů. Situace se začala vyostřovat pokusem o útěk kastilských vyslanců (9. září) kvůli opakovaným neshodám v jejich postavení a jejich následném zadržení, čímž se kardinálové cítili pobouřeni a nechtěli nadále zůstat v Kostnici, pokud nedojde k okamžité volbě papeže. Aby Zikmund zabránil všeobecnému rozpuštění koncilu a aby se mu zároveň podařilo prosadit reformu církve, uzavřel kardinálům katedrálu a biskupský palác, aby nebylo možné vykonat zasedání. „*Na to konto se však kardinálové rozhodli, že na znamení své neústupnosti a připravenosti k mučednictví budou nosit červený klobouk.*“⁷⁴ Dne 22. září se ale Angličanům povedlo vyjednat kompromis: na jedné straně bylo rozhodnuto o okamžité volbě papeže, na straně druhé byl při 39. plenárním zasedání (9. září) přijat dekret *Frequens*. „*Ten zavazoval příští papeže k pravidelnému pořádání koncilů: nejprve pět let po ukončení koncilu v Kostnici, poté v sedmiletých odstupech a*

⁷³ BAUM, Wilhelm, *Císař Zikmund : Kostnice, Hus a války proti Turkům*, Praha 1996, s. 164.

⁷⁴ SCHATZ, s. 135.

*konečně jednou za deset let.*⁷⁵ Místo konání mělo být určené vždy na konci každého shromáždění. Prostřednictvím těchto koncilů se mělo postupně dosáhnout reformy, aniž by do toho svévolně zasahoval papež.

Dne 4. září v Kostnici zemřel biskup Hallum ze Salisbury, jenž byl z anglických účastníků nejčinnější. Také spolupracoval se Zikmundem v otázkách reformy. Dne 26. září dále ztratil koncil i jednoho z nejvýznamnějších kardinálů, Františka Zabarellu z Florencie. *„Zikmund pracoval se Zabarellou v letech 1413–1414 s cílem uskutečnit zahájení koncilu v Kostnici, který by dosáhl ukončení schizmatu.*⁷⁶

Dne 30. října se při 40. zasedání skládalo konkláve, jež předcházela volba kardinálů, kteří měli z každého národa k dispozici šest nejučenějších a nejváženějších lidí. Všech celkem 53 voličů bylo ubytováno v Kupeckém domě. Dne 7. listopadu byl vyhlášen zákaz jakéhokoliv narušení volby. Byl trestán i samotný pohyb kolem domu. O den později, při 41. shromáždění, proběhly poslední přípravy, při nichž ještě byla předčítána jména dalších 30 prelátů přidělené národy, kteří se měli účastnit konkláve. Volba skončila 11. listopadu a dopoledne nechalo konkláve slavnostně před nadšeným kostnickým davem vyhlásit novým papežem padesátiletého kardinála Oddo Colonna. O den později byl v biskupském paláci vysvěcen na diakona (na kardinála nemusel mít kněžské vysvěcení) a přijal jméno Martin V. O další den později byl ještě vysvěcen na biskupa a následně 21. listopadu byl slavnostně pomazán se všemi poctami a přestěhován do biskupského paláce na Horním nádvoří. Po 39 letech tak svět poznal jednotnou hlavu katolické církve. Hned 29. listopadu se konalo papežovo první konzistorium, kdy uděloval milosti, vyslechl žaloby a propůjčoval prebendy. Do odchodu z Kostnice tak činil celkem patnáctkrát (17. prosince také udělil všeobecnou milost).

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ MORRISSEY, Thomas E., *Emperor-elect Sigismund, Cardinal Zabarella, and the Council of Constance*. In: *The Catholic Historical Review* 69, 1983, 3, s. 355.

Dne 7. prosince se ve městě udála tragédie, kdy byl zavražděn luzernský probošt Jindřich. Vraha se podařilo dopadnout a přiznal se, že ho k tomu lidé z Luzernu (konkrétně šlo o soukromé osoby, nikoli městskou radu) navedli. Pachatel byl tedy hned po proboštově pohřbu popraven lámáním kolem. Rok 1417 byl zakončen 42. shromážděním 28. prosince.

Hned 1. ledna posledního roku koncilu byla slavnostní novoroční mše, kterou sloužil poprvé papež Martin V. Při této příležitosti nechal pokřtít kostnického starostu Heinricha z Ulmu za rytíře.

Dále 24. ledna 1418 při generální kongregaci papež potvrdil Zikmunda Lucemburského za římského krále a nechal ho složit přísahu věrnosti vůči Svaté říši římské. Na konci měsíce pak dorazili do města dva kardinálové s prohlášením zřeknutí se poslušnosti sesazeného papeže Benedikta (jednalo se o dva ze čtyř zbývajících) a uznání koncilem zvoleného Martina.

Dne 19. února do města přišli na pozvání koncilu kyjevský arcibiskup Jurij (s pověřením byzantského císaře a patriarchy) s dalšími zástupci ortodoxní církve. Nebyli však sami. Společně s nimi do Kostnice dorazili také vyslanci tureckého sultána a každý den se tedy účastnili zasedání a královských porad.

Dne 22. února (v den vydání papežovy buly proti husitům) ochořel král Zikmund. Po návratu z cesty do Basileje trpěl dnou a záněty kloubů. Stejně jako před třemi lety mu byla udělena 3. března při mši papežem zlatá růže, kterou však osobně převzal brandenburský markrabě, aby ji králi odevzdal v augustiniánském klášteře, kde se léčil.

Dne 21. března při 43. shromáždění schválil koncil sedm reformních dekretů, „v nichž např. počet kardinálů byl omezen na 24, také byl učiněn pokus oklestit papežské zásahy do úřadů a prebend (exempce, inkorporace), které silně zužovaly biskupské působení, zpět na dobu před schismatem, ale daleko nejdůležitější záležitosti nebyly upraveny všeobecně a koncilem, nýbrž úmluvou

mezi papežem a koncilními národy.⁷⁷ Šlo o ujednání mezi hlavou církve a koncilními národy.

Dne 23. března vyslal papež vicekancléře z Ostie a kardinála Fillastreho do Anglie a Francie, aby zprostředkovali nová mírová jednání. Bohužel to stejně jako při Zikmundově pokusu předtím dopadlo neúspěšně.

Na 44. zasedání (19. duben) se rozhodovalo o místě a přesném datu zahájení následujícího koncilního shromáždění. Nakonec byla pro nový koncil schválena italská Pavie a termín začátku byl stanoven na 23. duben 1423. O tři dny později na definitivně posledním plenárním zasedání byl – navzdory pokusům o předložení sporných otázek, což papež zarazil – koncilní sněm rozpuštěn kardinálem Raynaldem s papežovým pověřením.

„Martin V. nepotvrdil formálně kostnické dekry z prostého důvodu, protože většina koncilu, která smýšlela konciliárně, by byla sotva takové znění přijala; jeho prohlášení učiněné ve 45. zasedání, že schvaluje všechna rozhodnutí učiněná koncilem, se vztahuje jen na záležitost dominikána Jana Falkenberga.“⁷⁸ Papež tedy ještě před ukončením koncilu schválil všechny dekry přijaté koncilem, krom *Haec sancta*, tedy svrchovanosti koncilu nad papežem. Jelikož však schválil dekret *Frequens*, nelze tedy soudit, že papež opovrhne konciliarismem.

Na přelomu dubna a května se král Zikmund v Münsterlingenu raději usmířil s tyrolským vévodou Fridrichem za finanční odškodnění (celkem 70 000 zlatých měl vévoda zaplatit). *„Vévoda se zbavil církevní a říšské klatby a získal zpět všechna města, která byla králem prohlášena za bezprostředně podléhající říši, ovšem jen pokud sama projevila vůli k uznání habsburské vlády.“⁷⁹* S rodovým hradem však ztratil Aargau ve prospěch Švýcarů.

Dne 4. května oznámil papež Martin odchod z Kostnice. O den později ještě v den Nanebevzetí Páně sloužil v katedrále slavnostní mši a poté uděloval

⁷⁷ JEDIN, s. 54.

⁷⁸ Tamtéž, s. 56.

⁷⁹ KRIEGER, s. 150.

poslední požehnání a odpustky. Z města definitivně odešel 16. května – se zastávkami v Brescii, Mantově a Florencii – do Říma. O pět dní později ho následoval i Zikmund. Po jejich odchodu začala Kostnice trpět morovou nákazou, kdy v průměru umíralo až 10 lidí za den. V říjnu však mor začal ustupovat.

4.3 Problém wycliffismu a husitství

Dne 3. listopadu 1414 dorazil do Kostnice Jan Hus v doprovodu s Janem Kepkou z Chlumu a Jindřichem z Chlumu, řečeným Lacembok. Po oznámení mistrova příchodu, kterému byl vystaven Zikmundem ochranný glejt, papež přislíbil, „*že nikomu nedovolí ho obtěžovat a že jeho pobyt v Kostnici bude bezpečný, i kdyby mu zabil vlastního bratra.*“⁸⁰ Jenže tam měl čím dál více nepřátel, například svého bývalého stoupence a přítele Štěpána z Pálče nebo prodejce kontroverzních odpustků, nyní probošta v Pasově, Václava Tiema z Mikulova. Husa v Kostnici obhajoval prokurátor Jan z Jesenice.

Prokurátor Michal de Causis již dříve obžaloval Husa z kacířství a společně se Štěpánem z Pálče ovlivňovali v Husův neprospěch koncilní otce. Na konci listopadu se začala šířit informace o údajném mistrovu úprku z města. Richental o tom píše: „*Tomu glejtu však nevelmi důvěřoval, a tak zalezl do jakéhosi vozu, sebral si tam, co potřeboval na jídlo a pití, a přikryl se slámou. S tím vozem měli jít sluhové odpoledne vozit dřevo. Patřil jednomu českému rytíři, který se jmenoval Lacembok. Obviňovali ho, že je též husita, oba dva bydleli totiž spolu ve stejném domě, neboť Lacembok přivezl Husa z Čech. I on musel mít glejt. Když byl čas oběda a Husa nebylo, tak Lacembok a Kolobrant, také rytíř z Čech, běželi k starostovi Heinrichovi z Ulmu a řekli mu to. Ten dal okamžitě zavřít všechny brány a nakázal, aby na Horní trh přišlo co nejvíce ozbrojených chlapů na koních. Tak se hned i stalo.*“⁸¹ Jak již však bylo výše zmíněno, tahle událost není ničím podložená a spíše se jedná o výmysl. To však nic nemění na faktu, že navzdory ochrannému glejtu byl Jan Hus 28. listopadu,

⁸⁰ ŠMAHEL, *Jan Hus*, s. 181.

⁸¹ RICHENTAL, s. 148–149.

do té doby přebývajících v domě vdovy Fidy Pfisterové (dnes Husův dům v nynějším Hussenstrasse), zatčen kardinály pod záminkou vzájemné rozmluvy. Nejdříve byl poslán do biskupské falce u katedrály, kde čelil otázkám přítomných otců, zda doopravdy držel a šířil kacířské bludy. Zde se poprvé nechal slyšet o svobodné vůli k příchodu na koncil a ochotě se polepšit, pokud mu bude prokázán omyl. Na místě se ho zastával jeho stoupenec Petr z Mladoňovic. Tu samou noc byl Hus poslán do kanovnického domu. *„Po osmi dnech pak byl převeden do věže dominikánského kláštera ležícího na snadno přístupném ostrově, kde v těžkém žaláři zůstal až do 24. března 1415.“*⁸²

V prvních prosincových dnech roku 1414 byla sestavována proti Husovi dvanáctičlenná vyšetřovací komise. Nejprve *„měla skutečně reprezentativní složení, neboť v ní měli zasednout kardinálové Petr d’Ailly, Vilém Fillastre, Tomáš Brancaccio i František Zabarella a dále mimo jiné generálové františkánského a dominikánského řádu.“*⁸³ Následně papež předal vedení procesu jiným soudcům, konkrétně Janovi de la Rochetaillé (odpůrce české hereze), Janovi z Borsnicz, jenž znal z dob svých studií poměry v Čechách, a Bernardovi z Citta di Castello, který byl svědkem krakovských vystoupení Jeronýma Pražského. Dne 6. prosince *„prokurátoři komisi předložili stručné vyličení Husova procesu od buly Alexandra V. až po agravaci klatby, dále též soupis 45 Wycliffových článků a některé další články, připojené Michalem de Causis.“*⁸⁴ Hus opět při výslechu odvětil, že odmítá zatvrzelé hájení a je ochotný přijmout poučení, pokud bude řádně zdůvodněné. K 26 článkům z oněch 45 se nehlásil, u čtyř měl pochybnosti, zda patří k Wycliffovi. K dalším 15 článkům je třeba být k Husovým odpovědím opatrný. Například *„na 32. článek Hus sice majetek duchovenstva připustil, pouze však v případě, že ho nezneužívá.“*⁸⁵ Z důvodu Husova onemocnění pak musela komise svoji práci omezit na výslechy svědků k 40 článkům, které roku 1410 vypracoval Michal de Causis. Jmenujme

⁸² ŠMAHEL, Jan Hus, s. 184.

⁸³ Tamtéž, s. 186.

⁸⁴ Tamtéž, s. 186–187.

⁸⁵ Tamtéž, s. 187.

mezi nimi například teologa Jana z Münsterbergu a mistra Petra Storcha. Z Čechů svědčili Štěpán z Pálče, Petr z Uničova, Mikuláš Zeiselmeister nebo mistr Jan z Berouna. Mezitím Jan z Chlumu vylepoval listy na vrata kostelů s upozorněním na porušení králova glejtu.

Poté, co se Zikmund dozvěděl o Husově zatčení, dal vědět o svém temperamentu, a přísahal, že „*Husa osvobodí, i kdyby musel rozlámat dveře jeho vězení holýma rukama.*“⁸⁶ Z jeho následné pasivity vyplývá, že za porušení glejtu král bere zodpovědnost v době, kdy se odporu vůči zatčení Jana Husa vzdává. Tento obrat lze vysvětlit důležitostí koncilu, který Zikmund kladl na vyřešení schizmatu. Při prvním jednání s kardinály, kdy naléhal na jeho propuštění, pohrozili koncilní otcové odchodem z Kostnice, pokud by jim v otázkách víry bylo omezeno rozhodovat. I když se snažil prosadit Husovo slyšení, aby si nepoškodil reputaci u Čechů, už jen porušení ochranného glejtu mu mnozí Husovi stoupenci nemohli odpustit.

Mezitím 4. dubna 1415 přišel do Kostnice další významný český reformista Jeroným Pražský. Nezdržel se tam však dlouho kvůli hrozícímu nebezpečí, a tak se přestěhoval do Überlingenu. „*Alespoň jednu noc tudíž mohl v Kostnici přespát, a to nedaleko vdovy Fidy, u níž se v listopadu minulého roku usídlil Hus.*“⁸⁷ Z Überlingenu pak poslal Zikmundovi žádost o ochranný glejt, kterou však král zamítl, zřejmě po diskusi s Petrem d'Aillym, „*který téhož dne 6. dubna slíbil vypracovat teologické dobrozdání v záležitosti Wyclifova a Husova procesu.*“⁸⁸

Wycliffův a Husův proces se dále řešil v 5. zasedání. Kvůli nevyžádané absenci Jana XXIII. bylo zrušeno oprávnění dosavadní komise, vyšetřující Jana Husa. Do nové tak „*zasedli kardinálové Fillastre a d'Ailly, dále Štěpán Coeuvret, biskup z bretaňského města Dol, a Jan VI. Martigny, generální opat*

⁸⁶ BAUM, s. 146.

⁸⁷ ŠMAHEL, *Život a dílo Jeronýma*, s. 72.

⁸⁸ Tamtéž, s. 73.

z kláštera v Citeaux.⁸⁹ Po vydání *Haec sancta* měl koncil tedy plné právo zahájit proces. Pokud šlo o ochranný glejt, nechal Zikmund o dva dny později prohlásit všechny glejty pro příchod do Kostnice za neplatné s odůvodněním, že jsou zneužívány.

Dne 11. dubna byl v sídle německého národa vydán od delegace čtyř národů pro Jeronýma Pražského glejt s podmínkou, že je ochráněn před násilím, nikoli před spravedlností koncilu, a tak byl 17. dubna – na základě 6. generálního shromáždění – předvolán ke slyšení, ke kterému se však nedostavil, jelikož z Kostnice utekl. Brzy byl však dopaden v Hirschau v Horní Falci.

Dne 4. května se koncil opět zabýval Wycliffovými 45 články již dříve označenými za kacířské, které odsoudil. „*Odsouzení v Kostnici stálo pod dojmem aktuality Husova vystoupení a bylo ve skutečnosti částí chystaného odsouzení Husova.*“⁹⁰ Lze tedy chápat rozhodnutí k Wycliffovi a Husovi jako celek.

„*Ve čtvrtek 23. května 1415 Jeroným podruhé vstoupil do výstavného města na břehu Bodamského jezera, tentokrát však v okovech.*“⁹¹ Po návratu do města byl převeden do františkánského kláštera.

Po dlouhých měsících věznění se Jan Hus konečně dočkal veřejného slyšení 5. června, na němž měl však mnoho nepřátel. Nejen díky jeho zastáncům, ale i Zikmundovi, kterému záleželo na splnění slibu, nedošlo k odsouzení dříve. Během tohoto slyšení byly zkoumány Husovy traktáty, zda odpovídají žalobním článkům. Při výpovědi svědků došlo k rozepři kvůli jednomu údajně falšovanému listu. „*Hus měl prý svým stoupencům sdělit, že i kdyby v Kostnici oficiálně odvolal, bude to odvolání ústy, nikoliv srdcem.*“⁹² Při druhém slyšení o dva dny později se řešilo 45 Wycliffových článků a také zde byla snaha o prokázání Husových bludů (jenže v dogmatickém smyslu se některé výroky nedaly označit za kacířské, například o nemajetnosti kléru) a přinutit Husa k podrobení se koncilu. „*Poslední výslech – 8. června – se týkal devětatřiceti*

⁸⁹ ŠMAHEL, *Jan Hus*, s. 200.

⁹⁰ KEJŘ, Jiří, *Husův proces*, Praha 2000, s. 148.

⁹¹ ŠMAHEL, *Život a dílo Jeronýma*, s. 74.

⁹² BAUM, s. 149.

*článků sestavených Štěpánem z Pálče z Husova díla.*⁹³ Tam padl konečný verdikt. Při shromáždění mu bylo d'Aillym vytčeno, že nyní netouží po svržení pouze duchovní moci, ale také světské a královské. Zikmundovi byla vytýkána přílišná shovívavost vůči Husovi. Pro plynulý průběh koncilu a zamezení nových nepokojů v případě mistrova návratu do Čech však tentokrát společně s dalšími kardinály apeloval na Husa, aby odvolal své bludné teze, jinak nechá koncil na něj vykonat trest podle svých práv. *„Když dobře prostudujeme akta koncilu i zprávu Petra z Mladoňovic a uvážíme-li celkovou církevně politickou situaci, pak je jasné, že sami soudci museli mít mnohem větší zájem na tom, aby Hus odvolal, než na tom, aby ho odsoudili k smrti.*“⁹⁴ Jeho odvolání by totiž znamenalo posílení autority soudců v očích koncilu.

Dne 15. června byl při 13. zasedání urychleně ujednán zákaz přijímání z kalicha laikům. Co se týče Husových tezí, *„místo 39 článků poslední redakce jich nový soupis obsahoval pouze 30, přičemž jen třináct bylo převzato v nezměněné podobě.*“⁹⁵

6. červenec 1415 se v Kostnici navždy zapsal do českých dějin. I přes nabídky ušetření života pod podmínkou odvolání kacířských bludů byl Jan Hus smířen se svým osudem. Při 15. plenárním zasedání byl před vyřčením rozsudku vyzván k odvolání svých tezí, což odmítl, a tak byl souzen jako kacíř. *„Sedmero biskupů přikročilo k odsvěcení odsouzeného kacíře. Husovi byl nejprve z rukou odňat kalich, následovalo odebrání stóly a ostatních součástí liturgického roucha. Po každém jednotlivém aktu došlo na rituální prokletí.*“⁹⁶ Tento obřad byl završen nasazením koruny z papíru, na němž byli namalovaní tři čerti a napsán potupný nápis „Tento je arcikacíř“. Poté byl upálen na hranici za Geltingenskou branou na louce. Jeho popel byl pak vysypán do řeky Rýn. Tak skončila kauza Jan Hus. Zemřela tak nejvýraznější postava českého reformního

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ SEIBT, Ferdinand, „Neodvolám!“. *Jan Hus před koncilem kostnickým (1415)*, In: SCHULTZ, Uwe (ed.), *Velké procesy : právo a spravedlnost v dějinách*, Praha 1997, s. 96.

⁹⁵ ŠMAHEL, *Jan Hus*, s. 214.

⁹⁶ Tamtéž, s. 218.

hnutí, byť nepatřila k nejradiálnějším. „Do roku 1415 by jistě také nastalo ‚husitství‘ bez Husa.“⁹⁷ Pár dní po vykonání trestu se konala veřejná procesí pro blaho církve, kdy se přítomní modlili za boží ochranu křesťanství, jejich víry a milost. Rytíř Lacembok se pak na začátku července 1416 vzdal Husova učení a do Čech měl poslat dopis, v němž ospravedlňuje jeho a Jeronýmovo upálení. Zdali tak skutečně učinil, není známo.

Po upálení Jana Husa se dalo předpokládat, jak dopadne Jeroným Pražský, pakliže bude jednat stejně jako jeho spojenec. Dne 19. července byl předveden v kostele sv. Pavla, kde s ním proběhl výslech. „Jeroným znovu vysvětlil okolnosti svého odchodu z Kostnice a odpověděl na předložené žalobní články. Co přesně obsahovaly, není známo, strohý zápis o této schůzi pouze sděluje, že se Jeroným výslovně přihlásil k pravověrnému pojetí svátosti oltářní.“⁹⁸

Dne 11. září Jeroným vlastnoručně napsal a před kongregací národů přečetl prohlášení, v němž uznává Wycliffovy a Husovy teze za oprávněně odsouzené a nechce obhajovat jejich omyly. „Předloženým spisem proto odvolává všechny údajné jeho bludy nebo kacířské články, protože si je vědom, že Hus nikdy nic vědomě nehlásal proti autoritě svaté matky římské církve.“⁹⁹ Odvolal zároveň i své bludy a toto prohlášení ještě poslal písemně do Čech. Při věznění pak s ním bylo zacházeno lépe než dosud.

Dne 23. září proběhlo 19. shromáždění, jež se týkalo Jeronýmova odstoupení. Při něm český mistr předstoupil před nejvyšší církevní představitele přítomné ve městě. „Hned po zpívané mši kardinál d’Ailly oznámil, že se mistr Jeroným Pražský vrátil do lůna svaté římské církve a odvolal všechny bludy upáleného Jana Husa.“¹⁰⁰ Tímto zasedáním se tak utvrdilo mistrovo odvolání.

Další generální kongregace se konala 20. února 1416, a jejím předmětem bylo opatření proti Čechům. K tomu byli pověřeni cařihradský patriarcha Jan de Rochetaillée a vídeňský teolog Mikuláš z Dinkelsbühlu, kteří měli za úkol

⁹⁷ SEIBT, Ferdinand, *Hussitenstudien*, München 1991, s. 173.

⁹⁸ ŠMAHEL, *Život a dílo Jeronýma*, s. 77.

⁹⁹ Tamtéž, s. 78.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 79.

předvolat a vyslechnout svědky. „Započít měly i výslechy samotného Jeronýma, ten však odmítl výslechy ve vězení, na nová obvinění již neodpovídal a vytrvale se dožadoval veřejného slyšení.“¹⁰¹

Další zasedání, konaná 27. dubna, se týkala žaloby Jeronýma Pražského. Všechny žaloby byly svědky doloženy, či vešly ve známost jako *per famam publicam*. Byl přečten seznam 45 žalobních článků s mistrovými odpověďmi společně s dalšími dodatky. Jakožto laik, který byl před koncilem tak oděn, měl odpovídat na jednotlivé žalobní teze pouhým „ano“ či „ne“. „Lze se jen dohadovat, kdy Jeroným svým soudcům a vyšetřovatelům sdělil, že se rozhodl své podzimní odpřisáhnutí Wyclifových a Husových bludů revokovat.“¹⁰²

Dne 23. května se konala další generální kongregace ve věci Jeronýma Pražského. Nyní měl český mistr příležitost veřejně odpovídat na žalobní artikuly. Zasedání trvalo celý den a kromě promotorova přečtení obvinění stačil Jeroným odpovědět na 65 článků z celkových 107. O 3 dny později byl pak vyřčen rozsudek, v případě pokud by mistr neodvolal, co dříve odvolal, a později popřel. Dne 30. května – v rámci 21. shromáždění – byl tedy Jeroným Pražský stejně jako jeho slavnější spojenec Jan Hus upálen na hranici a jeho popel byl vysypán do řeky Rýn.

Několik učených českých teologů bylo vyzváno, aby ve dnech 12. a 13. dubna 1418 veřejně spálili své knihy blízké husitskému učení, které zejména po vydání buly proti husitům bylo považováno za kacířské. Tímto aktem se tedy zřekli svého učení. „A aby nedošlo k dalšímu rozšíření hereze, zvláště v Čechách a na Moravě, také papež se souhlasem koncilu přikazuje, aby jejich stoupenci byli souzeni jako kacíři a předáni světské moci.“¹⁰³ Podle buly proti husitům sloužilo k jejich identifikaci 45 Wyclifových a 30 Husových odsouzených tezí. Tím v Kostnici skončila záležitost s herezí v Čechách.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 82.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ COUFAL, Dušan, *Interrogatorium kostnického koncilu proti wyclifitům: analýza a edice textu*. In: *Časopis Matice moravské* 134, 2015, 1, s. 14.

5 PO KONCILU

5.1 Církev

Pro dokonání druhého nejkřivějšího předmětu svolání koncilu v Kostnici, tj. reformy církve, se v rámci dekretu *Frequens* měl konat pro začátek každých pět let konat koncil nový, jenž měl probíhat – jak je výše zmíněno – v roce 1423 v Pavii. Během uplynulých pěti let však církev čelila dalším zásadním problémům, které jí zrazovaly od církevní reformy. Kromě začátku husitské války v Čechách, jejíž příčinou byla teologická radikalizace po upálení Jana Husa a povstání proti německé šlechtě (viz. podkapitola „Situace v Čechách“), byl také problém přetrvávajícího schizmatu v Peníscole, kde nadále byl uznáván za skutečnou hlavu církve Benedikt XIII.

To byl důvod, proč v Kostnici zvolený papež Martin V. přeložil na poslední chvíli plánovaný koncil z Pavie do Sieny. „Právě kvůli peníscolské záležitosti byla totiž nutná přítomnost aragonských prelátů, kteří však nemohli vycestovat do Pavie, která se nacházela na milánském území, pro Aragon tedy na nepřátelské půdě.“¹⁰⁴ Účastníci sněmu tak směřovaly do toskánské Sieny. Zde však narůstalo napětí mezi jednotlivými národy, převážně mezi sebou válčícími Francouzi a Angličany. Konciliarismus také ztrácel svoji nezávislost, jelikož stál proti papeži, jenž se rozhodl, že řízení koncilu proběhne pod jeho vedením a žádný autonomní sněm již nepřipustí. Při koncilu francouzští duchovní navrhli zrušení anátů a služeb schválených v Kostnici při řešení reformy papežských poplatků, avšak „tyto snahy byly oponovány dalšími francouzskými kleriky na koncilu, kteří, jako duchovní z anglo-burgundských území, poskytli podporu úsilí Martina V. k provedení brzkého uzavření koncilu.“¹⁰⁵ V létě roku 1423 nastal důležitý moment, který však předcházela ještě větší komplikaci pro krizi. Po smrti Benedikta XIII. se předpokládalo v ukončení schizmatu. Jak se mohla křesťanská Evropa v posledních 45 letech přesvědčit, jednalo se o naivní očekávání. Hned

¹⁰⁴ SCHATZ, s. 139.

¹⁰⁵ STUMP, Phillip H., *The Reform of Papal Taxation at the Council of Constance (1414–1418)*. In: *Speculum* 64, 1989, 1, s. 103.

po Benediktově smrti byl totiž se souhlasem krále Alfonse V. Aragonského zvolen nový peníscolský papež Klement VIII. Alfons „*nechal totiž na koncilu rozhlásit, že novou volbou papeže nastal případ zohledňovaný dekretem ‚Si vero‘ z roku 1417: tedy nové schisma, obě obedience jsou podle něj suspendovány a musí se podvolit rozhodnutí koncilu.*“¹⁰⁶ Tahle záležitost donutila Martina k rozpuštění koncilu, jenž měl být nově shromážděn později v Basileji. Krize byla ukončena Klementovým odstoupením v roce 1429.

Útoky na svoji svrchovanost dále musel papež Martin čelit od francouzského krále Karla VII., jenž „*se neměl k uznání konkordátu podepsaného v Genazzanu, protože výrazně omezoval galikánské svobody ohledně tradičního práva obrocí a jurisdikce.*“¹⁰⁷ Tomuto tlaku však papež odolal.

Dne 23. července 1431 byl zahájen basilejský koncil. V té době však byl více než tři měsíce na papežském stolci Gabriele Condulmer, synovec Řehoře XII., jakožto Evžen IV. Předmětem koncilu byla především reforma církve „v její hlavě a údech“, ale nelze opomenout také problém husitství v Čechách. Kvůli sporům s papežem byl sněm několikrát přesunut jinam (roku 1438 ve Ferrare, o rok později ve Florencii a roku 1443 v Římě). Nakonec po diskuzích s umírněnými kališníky koncil dosáhl roku 1433 vydání kompaktát, díky němuž s nimi uzavřel unii. Husité „*se výměnou za souhlas s přijímáním pod obojí (který byl papežskou stranou v roce 1462 odvolán) vzdali svých bludů.*“¹⁰⁸ Dále se podařilo sjednotit západní církve s pravoslavnou. Toto shromáždění také potvrdilo vítězství papežské moci od konciliaristické. Koncil skončil roku 1445 a vykonal sice důležité kroky k reformě. Nebyly však vyřešeny zásadní potíže katolické církve, které trvaly ještě během reformace v 16. století.

¹⁰⁶ SCHATZ, s. 140.

¹⁰⁷ RENDINA, s. 432.

¹⁰⁸ SCHATZ, s. 144.

5.2 Zikmundova říše

Po kostnickém koncilu, jenž zvolil nového jednotného papeže a stanovil nové shromáždění ve věci reformy, se mohl Zikmund více zabývat královskými záležitostmi v celé říši (o jeho největším konfliktu, tj. husitských válkách, bude řeč níže v podkapitole „Situace v Čechách“). Dne 28. září 1421 nechal provdat svoji dceru Alžbětu za Albrechta V. Habsburského. *„Novopečený zeť získal nejen královu dceru, ale jako zástavu pět měst, mezi nimi Budějovice, Jihlavu a Znojmo a vyhlídku na nástupnictví v Uhrách, Čechách a na Moravě.“*¹⁰⁹ V říjnu 1423 ho Zikmund oficiálně ustanovil moravským markrabětem a dědicem Českého království.

Po uzavření spojení s polským králem Vladislavem II. proti husitům čelil Zikmund dále kritice od kurfiřtů, a proto se říšská šlechta sešla 17. ledna 1424 v Bingenu, kde byl na říšského krále sepsán seznam stížností. *„Zikmund se měl zodpovídat z podezření, že je ochoten vyjednávat s českými kacíři, z obvinění, že jeho zahraniční politika vede k územním ztrátám, a celkového zanedbávání říše.“*¹¹⁰ Kurfiřti tak nechali krále klesnout na jejich úroveň a na rozdíl od něj se v zahraniční politice orientovali na braniborsko-polský svazek.

V Hornsteinu se 17. února 1425 Zikmund definitivně smířil s Habsburky a umožnil jim tak návrat jejich držav. Rozdílem od dohody z roku 1418 bylo navrácení držav bez ohledu na to, jaký na to má názor současný vlastník (výjimku tvořily švýcarské kantony). Touto dohodou si tak Zikmund získal podporu Habsburků při své cestě k císařskému titulu.

Dne 22. ledna 1429 opět jednal s Vladislavem II. v Lucku tentokrát společně s litevským knížetem Vitoldem. Hlavním tématem setkání bylo povýšení Litvy na království pod Zikmundovou zámkou posílit vliv ve střední a východní Evropě. Nakonec Vitold korunován nebyl a Litva nadále zůstala velkoknížectvím.

¹⁰⁹ DRŠKA, Václav, *Zikmund Lucemburský : Liška na trůně*, Praha 1996, s. 70.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 56.

„Na jaře 1430 sice obdržel Zikmundův diplomat Benedetto Fulcho papežský souhlas s císařskou jízdou, první krok k ní však představovala lombardská koruna.“¹¹¹ Navzdory krajně nedůvěřivému postoji milánského pána Filipa Márii Viscontiho tedy Zikmundovi nic nebránilo k získání vytouženého císařského titulu. Dne 25. listopadu 1431 byl tedy korunován lombardským králem. Oficiální císařské korunovaci v Římě však předcházely komplikace spojené s papežem Evženem IV. a basilejským koncilem, ale nakonec se tak stalo 31. května 1433. V říjnu dorazil na koncil, kde při svém projevu dal najevo, že raději zemře, než aby musel strpět další schizma. Naposledy tam vystoupil v srpnu.

Dne 31. srpna se Zikmundovi v Prešpurku podařilo po letech uzavřít s Benátkami mír. Jednalo se o třetí variantu dohody. „*Mířila výslovně proti Viscontimu, její platnost měla vypršet za 10 let a zůstala otevřena pro církevní stát a Florencii.*“¹¹²

Po vyhlášení kompaktát zavítal Zikmund do Čech, konkrétně 5. června 1436 do Jihlavy. V té době byl již uznáván za českého krále. Oficiálně se jím však stal 11. února 1437, kdy byl se svoji manželkou Barborou korunován svatováclavským diadémem. V srpnu poté došlo v Chebu k neúspěšnému jednání o reformě říše, kterou představil již roku 1434 v Ulmu. V listopadu chtěl zmírnit napětí mezi koncilem a papežem, jenže v té době byl již vážně nemocen. Těsně před svou smrtí se dozvěděl o plánovaném spiknutí císařovny Barbory, která plánovala sňatek s polským králem Vladislavem III. a chtěla tak nastolit česko-polsko-uherskou unii. S tím Zikmund nesouhlasil, jelikož si uherskou hranici s Osmanskou říší představoval s Albrechtovou vládou, a tak císařovnu zajal. „*Ještě 7. prosince nadiktoval dopis městům ve vedlejších zemích, kde znovu zopakoval nástupnická práva Albrechta Rakouského.*“¹¹³ Zikmund Lucemburský, říšský císař, zemřel 9. prosince 1437 ve Znojmě při cestě do Uherského

¹¹¹ Tamtéž, s. 59.

¹¹² Tamtéž, s. 62.

¹¹³ Tamtéž, s. 77.

království. „*Oděn do císařského ornátu byl pochován ve varadínské katedrále u nohou sv. Ladislava, kterého po celý život ctil, do země, s níž byly spojeny počátky jeho vladařského umění.*“¹¹⁴

5.2.1 Situace v Čechách

Již ve 2. polovině 14. století byla situace v Praze napjatá z důvodu rozkolu církve a nástupu wycliffismu, čemuž nijak nepomohla ani morová epidemie na přelomu století. Upálením mistrů Jana Husa a Jeronýma Pražského koncil doufal, že problém českého kacířského učení je vyřešen, avšak marně. Naopak tento čin se stal v roce 1419 příčinou vyhrocení celé napjaté situace.

Do té doby například české a moravské panstvo vydalo tzv. stížný list proti upálení Mistra Jana Husa, dále rostla radikalizace obyvatelstva. Situaci nijak neulehčovala neschopnost krále Václava IV. zasáhnout. Centrem stupňujícího radikalismu byla Praha.

Vrchol nastal v červenci roku 1419, kdy rozvášněný dav v čele s kazatelem Janem Želivským shodil z okna novoměstské radnice představitele městské obce. Tato událost je dodnes známá jako první pražská defenestrace a je považována za počátek husitských válek, které Čechy na dlouhou dobu teologicky rozdělily a poznamenaly. Následovalo přepadení pražských kostelů a klášterů.

„*Necelé tři týdny po novoměstské defenestraci, 16. srpna 1419, Václav IV. na Novém Hradě u Kunratic skončil podle svědectví Vavřince z Březové, s velikým křikem a řevem takřka lvím...*“¹¹⁵ Pro jeho bratra Zikmunda to byla šance pro získání české královské koruny. Přece jen podle závěti svého otce Karla IV. měl přebrat po Václavovi nástupnická práva. Byl však odmítnut částí šlechty, příklánějící ke kališníkům, a Pražany. Nezapomněli mu kromě porušení ochranného glejtu pro Jana Husa také jeho „*nárazové ataky, jimiž si vyšší šlechta vymáhala ústupky na Václavu IV.*“¹¹⁶ Jeho pokusy ovládnout Prahu byly

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ ČORNEJ, s. 213.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 216.

neúspěšné jak diplomaticky, tak vojensky. I když se nechal 28. července 1420 – při první křížové výpravě – korunovat českým králem, v červnu 1421 byl při zemském sněmu v Čáslavi sesazen a byla tak nastolena zemská vláda s 20 předáky z řad panstva, nižší šlechty a měst. Ke kandidátům na nového krále přiřadili například zemského správce Zikmunda Korybutoviče nebo jiné Jagellonce, kteří by se přiklonili ke čtyřem pražským artikulům (jednalo se o svobodu kázání, přijímání podobojí, trestání těžkých hříchů, zbavení majetku církevních hodnostářů). Na straně kalicha byl později také pražský arcibiskup Konrád z Vechty.

Kališnický tábor nebyl zcela jednotný a byl rozdělen na tři frakce: radikální (táborité, podle nově vzniklého města Tábor; orebité, podle centra v Orebu; dále Žatecko-Lounští; mezi ně patřili čelní představitelé hnutí Jan Žižka a Prokop Holý), umírnění (především šlechta a šlo jí o prosazení čtyř artikulů, politický vliv a výhody při zemské správě, mezi ni patřili například Lacek z Kravař a Čeněk z Vartemberka) a pražský městský svaz (mezi radikální a umírněnou frakcí, čelními představiteli byli Jakoubek ze Stříbra a Jan Rokycana). Přesto dokázali vzdorovat Zikmundovi, panské jednotě a papežovi Martinu V., jenž proti husitům v čele s Janem Žižkou (po jeho smrti v roce 1424 s Prokopem Holým) vyhlásil pět křížových výprav. Vždy úspěšně. Přestože husitské vojsko se neskládalo z vojáků, dokázalo vždy vítězit díky skvělé strategii. Jednalo se o například bitvy u Sudoměře (1420), na Vítkově (1420), u Habrů (1422), Malešova (1424), Ústí nad Labem (1426), Stříbra, Tachova (obě 1427) a Domažlic (1431). Po vojenských neúspěších církev přehodnotila své snahy a během basilejského koncilu navrhla vyjednávání, jehož pravidla byla dohodnuta v roce 1432 v Chebu (tzv. Chebský soudce). Od následujícího roku tak započala jednání v Basileji, při nichž bylo dohodnuto přijímání podobojí a další tři artikuly jen okrajově.

To se pochopitelně nelíbilo radikálnímu husitskému křídlu, které nesouhlasilo s ústupky vůči církvi. Rostlo tak vnitřní napětí, které vyústilo ve vojenské střetnutí v roce 1434 u Lipan, kde radikálové v čele s Prokopem Holým

utrpěli drtivou porážku. Poté následovala další porážka husitských odpůrců u Křeče o rok později, čímž se uvolnila Zikmundovi cesta k českému trůnu. K přijetí však předcházela ještě jednání s kališníky v Řezně a Brně a následná volební kapitulace.

Léta 1436 a 1437 již urovnávala české záležitosti do relativního pořádku. Byla vyhlášena basilejská, neboli jihlavská kompaktáta, jež obsahovala kompromisní dohody mezi kališníky a katolíky. Zikmund se stal čtvrtým a posledním Lucemburkem na českém trůně a Tábor získal městská práva. Popravou posledního radikálního odpůrce Jana Roháče z Dubé skončil konflikt, jenž se zasloužil o mocenský vzestup kališnické šlechty, marginalizaci moci církve a stejně jako každý konflikt likvidaci cenných uměleckých artefaktů. A převážně izoloval české země od zbytku Evropy.

6 ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo uvést příčiny a motivaci svolání koncilu, zanalyzovat průběh a okolnosti shromáždění, rozebrat výsledky diskutovaných otázek a představit důsledky pro další historický vývoj. Snažil jsem se nastítnit stav katolické církve a Svaté říše římské včetně Českého království v co nejobektivnějším duchu na základě získaných poznatků, ať už z tuzemských či zahraničních zdrojů.

V rámci své bakalářské práce jsem došel k závěru, že jediné, co dokázal koncil v Kostnici vyřešit, bylo odstranění papežského schizmatu. Reforma církve byla odložena na další shromáždění v Pavii, později v Sieně a Basileji, ovšem ani tam nedošlo k důležitému posunu. Problém přestavby církve se tak projevoval i následujícím století. A i když se podařilo problém husitství a wycliffismu vyřešit vydáním protikacířské buly, pouze tím vystupňovala nespokojenost v Čechách do té míry, že došlo k otevřenému konfliktu, ověčenému pětící křížových výprav.

Papežské schizma dráždilo Evropu od roku 1378, kdy z důvodu nesouhlasu se zvolením papeže Urbana VI. v Římě francouzští kardinálové jmenovali v Avignonu svou hlavu církve Klementa VII. Tato roztržštěnost rozdělila také Evropu samotnou, jelikož každá země podporovala jiného papeže. V té době se také více rozšiřovala myšlenka vyřešit krizi prostřednictvím koncilního shromáždění, s čímž přední představenstvo církve nesouhlasilo a pokoušelo se o urovnání schizmatu svojí cestou, ať už diplomatickou či vojenskou. Žádná z obou stran však nechtěla ustoupit, a tak nezbyvalo než přistoupit na konciliarismus. Církev také potřebovala reformu nejen v její hlavě, ale také v údech. Výsledek koncilu v Pise však ještě více prohloubil schizma a zvolením papeže Alexandra V. a neochotou tehdejších papežů odstoupit se přešlo z dvojpapežství na trojpapežství.

Až na popud římského krále Zikmunda Lucemburského, jenž byl z potomků Karla IV. nejschopnějším a nejráznějším, v roce 1413 na základě

jednání s pisánským papežem Janem XXIII. v Lodi byl svolán na listopad 1414 koncil v říšském městě Kostnici. Tohle shromáždění však čelilo nejistotě, zda by se mělo nejdříve zakročit v reformě církve či volbě nového jednotného papeže. Pro začátek však bylo třeba odstranit z papežských stolců všechny dosavadní hlavy církve. S římským Řehořem XII. nebyl problém, jelikož dobrovolně odstoupil. S pisánským Janem to již tak jednoduché nebylo, i když ze začátku přistoupil k dobrovolné abdikaci, jenže na jaře 1415 s podporou tyrolského vévody Fridricha IV. uprchl z Kostnice. Reakcí na jeho útěk bylo vydání dekretu *Haec sancta*, jenž zaručoval nadřazenou moc koncilu nad papežem. Nakonec byl dopaden, uvězněn a sesazen koncilem (s Fridrichem se také jednalo tvrdě, jelikož přišel o své držby a byla na něj uvalena říšská klatba; o pár let později opět tajně opustil Kostnici, kam se již nevrátil, a tento spor byl nakonec vyřešen dohodou se Zikmundem a navrácením většiny jeho držav). Potíže s avignonským Benediktem XIII. se vedly i po koncilu. Jelikož neuznal volbu papeže v Kostnici a nechtěl tak odstoupit, uprchl do Perpignanu ve Španělsku. Díky Zikmundovi však ztratil většinu stoupenců na základě jednání v Narbonne. Poté byl koncilem sesazen. Přesto se definitivně nevzdal papežského stolce ani po ukončení koncilu. Neschopnost v Kostnici dohodnout se o prioritách, ať už o volbě papeže nebo reformě církve, ohrozila další působení koncilu, což se Zikmund snažil zamezit. Nakonec došlo ke kompromisu, kdy nejdříve dojde k volbě a reformou se kardinálové budou zabývat v dalších koncilech, které by se konaly v pětiletých intervalech. V listopadu 1417 se tak konalo konkláve, které zvolilo za nového Svatého otce Martina V.

Další koncilní shromáždění bylo schváleno na rok 1423 ve městě Pavia. Tam však princip konciliarismu z neochoty papeže Martina podřídít se sněmu ztratil svoji sílu. Z koncilu nakonec kvůli záležitosti s papežem Benediktem brzy sešlo. Problém se vyřešil až odstoupením Benediktova nástupce Klementa VIII. Další koncil se konal v Basileji v roce 1431, jenž sice i přes výrazné komplikace vykonal důležité kroky k reformě, nevyřešil však skutečné problémy v instituci.

Zikmund se mohl po koncilu těšit z označení „zachránce církve“, avšak čelil mnohým potížím, zejména v Čechách, kdy nebyl uznáván husity. Až v roce 1430 se nechal korunovat římským císařem. Snažil se také vyřešit problémy při basilejském koncilu, dále reformovat říši (čelil však odpůrcům v říšské šlechtě), což bohužel nedokázal splnit do konce kvůli vážné nemoci. Až roku 1437 byl uznán a korunován českým králem, jenž však vládl necelý rok, jelikož zemřel při cestě do Uher ve Znojmě. Jeho nástupcem se stal zeť Albrecht Habsburský.

Země Koruny české na přelomu 14. a 15. století čelily mnohým problémům, ať už to byla morová epidemie, liknavá vláda Václava IV. nebo agrese králova bratra Zikmunda. Českým univerzitním mistrům v čele s Janem Husem, kteří se ve svém učení nejvíce inspirovali anglickým teologem Johnem Wycliffem, vadila převaha Němců na pražské univerzitě. Vydání Dekretu kutnohorského v roce 1409 přineslo velké pozdvižení nejen v Čechách, ale také v zahraničí, zvláště v německých zemích. Situace se více napínala kázáním Jana Husa v Betlémské kapli, na něž chodilo spoustu lidí a církevní představitelé tak dělala jeho rostoucí obliba v široké veřejnosti, a působením Jeronýma Pražského mimo Čechy, zvláště když se jednalo o kacířské učení a kázání. Napětí vyvrcholilo do takové míry, že byla uvalena klatba na Husa a všechny jeho stoupence, a to vedlo k zákazu kázání českého mistra a jeho odchodu z Prahy.

V rámci vyřešení problému byl Jan Hus pozván do Kostnice, kde se domníval, že obhájí svoje teze. K tomu měl získat od Zikmunda ochranný glejt, jenž ho měl ochránit na cestě do koncilního města, avšak nemohl ho ochránit před odsouzením koncilu, jemuž předcházelo zatčení a následné výslechy v rámci 30 svých a 45 Wycliffových odsouzených článků. Zčásti byla prokázána jeho nevina, avšak pro vyhnutí se odsouzení hodné pro kacíře musel být zproštěn obžaloby ve všech bodech, tudíž to nestačilo k osvobození. Koncilu zejména šlo o odvolání Husových bludů. Pro mistrovi neochotu odvolat své učení, jež bylo prohlášeno za kacířské, však nezbývalo než ho nakonec odsoudit k upálení 6. července 1415. Jeroným Pražský, který byl v Kostnici také držen, se původně pod nátlakem distancoval od kacířských bludů, jenže po několika měsících

nakonec vzal svá slova zpět a za hájení těchto herezí byl upálen 30. května 1416. Po zvolení papeže Martina V. byla vydána bula proti husitům, což však nezaručilo odstranění problému.

Upálení Jana Husa a Jeronýma Pražského zapříčinilo v Čechách další napětí, které eskalovalo pražskou defenestrací v roce 1419, jíž začaly husitské války. Po defenestraci zemřel Václav IV. a na jeho místo měl nastoupit jeho bratr Zikmund, jenže husité ho neuznali za svého krále jednak kvůli Husovi a také pro jeho útoky v Kutné Hoře v době Václavova věznění ve Vídni na počátku století. Husité požadovali přijetí čtyř pražských artikulů, s čímž církev a ani Zikmund nesouhlasili, a tak bylo na husity vysláno pět křížových výprav, jež kališníci v čele s Janem Žižkou a později Prokopem Holým dokázali vždy porazit. Konec bojů přineslo jednání umírněných husitů s basilejským koncilem, s čímž radikální křídlo nesouhlasilo, jenže bylo poraženo v bitvě u Lipan v roce 1434. O dva roky později tak byla vydána Basilejská kompaktáta, která ze čtyř pražských artikulů povolila fakticky jen přijímání pod obojí (zbývající tři byly obaleny takovým množstvím výjimek, že prakticky povoleny nebyly), kališnická šlechta uznala Zikmunda Lucemburského za českého krále a skončily tak boje, které způsobily obrovské škody a prohloubily českou opožděnost vůči zbytku Evropy. Už nebyla prolita krev, avšak Čechy se nábožensky rozdělily, což vedlo k dalším potížím v následujících desetiletích.

7 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

HUS, Jan, *Knížky o svatokupectví*. Ed. Alois Gregor, Praha 1954.

HUS, Jan, *O církvi*. Ed. František Mrázek Dobiáš a Amadeo Molnár, Praha 1965.

RICHENTAL, Ulrich von, *Kostnická kronika: historické rozprávania o meste, ktoré sa stalo stredom Európy, a čo to znamenalo pre Slovákov a Čechov*. Ed. Mária Papsonová, František Šmahel a Daniela Dvořáková, Budmerice 2009.

Literatura

Das Konstanzer Konzil 1414–1418: Weltereignis des Mittelalters. Katalog, Darmstadt 2014.

BAUM, Wilhelm, *Císař Zikmund. Kostnice. Hus a války proti Turkům*, Praha 1996.

BRANDMÜLLER, Walter, *Das Konzil von Konstanz 1414–1418. 1. Bd, Bis zur Abreise Sigismunds nach Narbonne*, München 1991.

BRANDMÜLLER, Walter, *Das konzil von Konstanz 1414–1418. Band II, Bis zum Konzilsende*, Paderborn 1998.

BRAUN, Karl-Heinz (ed.), *Das Konstanzer Konzil 1414–1418: Weltereignis des Mittelalters. Essays*, Darmstadt 2014.

BUCK, Thomas Martin, *Das Konstanzer Konzil: (1414–1418): Kirchenpolitik – Weltgeschehen – Alltagsleben*, Ostfildern 2013.

COUFAL, Dušan, *Interrogatorium kostnického koncilu proti wyclifitům: analýza a edice textu*. In: *Časopis Matice moravské* 134, 2015, 1, s. 3–28.

ČORNEJ, Petr, *Velké dějiny země Koruny české. Svazek V., 1402–1437*, Praha 2010.

DRŠKA, Václav, *Zikmund Lucemburský. Liška na trůně*, Bratislava 1996.

GIRGENSOHN, Dieter, *EIN SCHISMA IST NICHT ZU BEENDEN OHNE DIE ZUSTIMMUNG DER KONKURRIERENDEN PÄPSTE: Die Juristische*

- Argumentation Benedikts XIII. (Pedro de Lunas)*. In: Archivum Historiae Pontificae 27, 1989, 1, s. 197–247.
- GRAUS, František, *Der Ketzerprozeß gegen Magister Johannes Hus (1415)*. In: DEMANDT, Alexander (ed.), *Macht und Recht : große Prozesse in der Geschichte*, München 1996, s. 128–147.
- HAMANNOVÁ, Brigitte, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996.
- JEDIN, Hubert, *Malé dějiny koncilů*, Praha 1990.
- KAŇÁK, Miloslav, *John Viklef: život a dílo anglického Husova předchůdce*, Praha 1973.
- KEJŘ, Jiří, *Husův proces*, Praha 2000.
- KRIEGER, Karl-Friedrich, *Habsburkové ve středověku. Od Rudolfa I. (1218–1291) do Fridricha III. (1415–1493)*, Praha 2003.
- KÜNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*, Brno 2010.
- LEWIN, Alison Williams, „*Cum Status Ecclesie Noster Sit*“: *Florence and the Council of Pisa (1409)*. In: Church History 62, 1993, 2, s. 178–189.
- MAURER, Helmut, *Konstanz im Mittelalter / Von den Anfängen bis von Konzil. Bd. 1*, Konstanz 1989.
- MAURER, Helmut, *Konstanz im Mittelalter / Vom Konzil bis zum Beginn des 16. Jahrhunderts. Bd. 2*, Konstanz 1989.
- MORRISSEY, Thomas E., *Emperor-elect Sigismund, Cardinal Zabarella, and the Council of Constance*. In: The Catholic Historical Review 69, 1983, 3, s. 353–370.
- MORRISSEY, Thomas E., *The Call for Unity at the Council of Constance: Sermons and Addresses of Cardinal Zabarella, 1415–1417*. In: Church History 53, 1984, 3, s. 307–318.
- RAPP, Francis, *Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku*, Brno 1996.
- RENDINA, Claudio, *Příběhy papežů: dějiny a tajemství: životopisy 265 římských papežů*, Praha 2005.
- SEIBT, Ferdinand, *Hussitenstudien*, München 1991.

SEIBT, Ferdinand, „*Neodvolám!*“. *Jan Hus před koncilem kostnickým (1415)*, In: SCHULTZ, Uwe (ed.), *Velké procesy : právo a spravedlnost v dějinách*, Praha 1997, s. 84–97.

SCHATZ, Klaus, *Všeobecné koncily : ohniska církevních dějin*, Brno 2014.

STUMP, Phillip H., *The Reform of Papal Taxation at the Council of Constance (1414–1418)*. In: *Speculum* 64, 1989, 1, s. 69–105.

ŠMAHEL, František, *Jan Hus: život a dílo*, Praha 2013.

ŠMAHEL, František, *Život a dílo Jeronýma Pražského: zpráva o výzkumu*, Praha 2010.

WOHLMUTH, Josef, *Konzilien des Mittelalters: vom ersten Laterankonzil (1123) bis zum fünften Laterankonzil (1512–1517)*, Paderborn 2000.

8 RESUMÉ

Papal Schism plagued the Catholic Church since 1378. Until the early 15th century was an attempt to solve this problem, despite the spreading idea conciliarism. Finally was convened in 1409 General Council in Pisa, at which was elected as the new Pope Alexander V., but the unwillingness of the Roman and Avignon heads of the Church to resign from their posts the schisma deepened from double to triple papacy. This issue dividend Europe into fractions supporting each other the Holy Father. Before the Council of Constance, which was convened at the instigation of the Roman King Sigismund of Luxembourg, and which was to reform the Church „in the head and limbs“, functioned these popes: John XXIII. (from Pisa), Benedict XIII. (Avignon) and Gregory XII. (Rome).

Christianity at the turn of the 14th and 15th centuries also plagued critic from english theologian John Wycliffe, whose writings were condemned to heretical delusions after he died, and later the Czech reform movement led by John Hus and Jerome of Prague. Inspiration to Wycliff's learning, Hus preaching in Bethlehem Chapel and Jerome's work abroad in confrontation with the German masters and religious leaders created in the Czech lands voltage. This culminated by criticism of indulgences, after which an imaginery cup of patience with reformists overflowed and to Jan Hus was imposed religious curse, because of which was not allowed to preach, and retired from Prague. In 1410 he was then invited to Constance, where he should be allowed to express their thoughts in front of council. From Sigismund got safe-conduct, which it had to guarantee a safe journey, but did not protect him from being tried at the destination. Jerome of Prague traveled to Constance for several months.

Council of Constance began in November 1414. For Church unification was necessary first to break triple papacy. However voluntarily resigned only Gregory XII. Although John XXIII. at the beginning promised abdication, he fled with the help of Tyrolean Duke Frederick IV. from Constance in the assumption,

that there will be confusion, which would cause the dissolution of the council. However, thanks to Sigismund's spirited nature, the council despite other obstacles could stand up to a successful end. Based on John's escape was issued a decree *Haec sancta*, which guaranteed the supremacy of the council over the pope's authority. John was arrested and deposed by the council as well as Benedict XIII., who fled to Perpignan, where he was under the protection of the King of Aragon, Ferdinand and after him Alfonso. After removal of the schism led to disputes about what the council will be to restore order in the Church deal first: whether initiated reform of the Church itself or comes to choosing a new pope? Finally was issued a decree *Frequens*, on the basis of which other councils should be held every five years and whose main object was to involve the reconstruction of that. In November 1417 was therefore elected Pope, Cardinal Oddo Colonna, who took the name Martin V. To end the assembly in the spring 1418 he received all approved decrees except *Haec sancta*. Another council was to take place in 1423 in Pavia, later in Siena, but due to a problem with Benedict, who did not want to give up claim to the papacy was soon disbanded. Finally the problem was solved by voluntary resignation, Benedict's successor. Nor the council in Basel (1431–1445) no extra changed conditions in the institution of the Church.

John Hus in Constance stayed only a few weeks of freedom, in December 1414 he was arrested. Commission of inquiry indicted him for spreading heretical delusions, namely 45 Wycliff's and 30 his own articles. In June 1415 (Sigismund at the same time forced his public hearings) were held interrogations, after which it was under threat Hus burned at the stake to appeal the thesis of which was eventually charged. Finally, on July 6 he was punishment worthy of heretics. Jerome after his arrest in April 1415 in Hirschau to escape from Constance initially under duress appealed condemned heresy, which a few months later took it back. So he was burned at the stake May 30, 1416. After the election of Pope Martin V. was issued bull against the Hussites. However, from 1419 the first Prague defenestration began the Hussite wars. Until the battle of

Lipani in 1434 were always successful opponents of Sigismund and the Pope. During the Council of Basel were negotiations with the moderate Hussites and to some extent were accepted four Articles of Prague. A year later Sigismund (since 1430 Roman Emperor) was crowned King of Bohemia, but shortly thereafter (9 December, 1437) died. So ended the conflict, which has devastated the Czech lands and isolated them from the rest of Europe.

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Prašná věž ze 14. století jako severozápadní opevnění města Kostnice, kdysi také jako vězení. (Zdroj: foto Martin Žižka)

Příloha č. 2 – Rýnská brána na severu města z roku 1200 na obranu rýnského mostu. (Zdroj: foto Martin Žižka)

Příloha č. 3 – Münster Naší milé Paní, katedrála, v níž se během koncilu konala církevní zasedání. (Zdroj: foto Martin Žižka)

Příloha č. 4. – Dům U Delfína, v němž pobýval Jeroným Pražský před útekem z Kostnice. (Zdroj: foto Martin Žižka)

Příloha č. 5 – *Schnetztor*, jižní městská brána, další kostnická ochranná stavba. Za ní se nachází Husův dům. (Zdroj: foto Martin Žižka)

Nber von ein frucht fruchtend der heisthaft und den
 appemellen und wie der geruch vnde onsch von ein
 faden winter
 nd affi man zalt von der gabint tustle q mit vny
 jar da vnd vnt on faller winter kom leuter
 lich die von appemell mit em dene voll fr
 braten vnd lagont xv wochen darvor onsch
 wie macht uff dem silber tag da kamen die heere vo
 wader berg von monfort vom heiligen kug mit grof
 voll die stat vnd die schlof zerschmiten vnd nider stie
 die appemeller das st mit daron vnsend erschlugen
 men vnd zee man die ontem fruchtend nber d vnt
 vnt zintend hem demochit was die sach mit geruch
 vnt was vntlich noch seer worden von sich onter
 Es sachen onsch haltend antonomie aber die sach giet
 allen adel zehaten vnd die vntlich vntm so hie
 sie das onsch me darom missen hien wa es mit vnt
 abgestelt werden vnd affi vnt onsch die zu gaten
 Es fring vnt pacht dan vntem kom onsch entlich dene
 fristen vnd hien mit vnt vnt stucht der fring vnt
 doren von appemell onsch nach hem apt vnt den v
 pating des kriegs hien affi es onsch all pating hien
 dant die appemeller in grofen eren bestunden vnt
 vnt die sach vntlicher schaden zoren schaden vnt
 plit hnt vntlicher zintlich gntlich halten merman de
 hntem mit zentwntzen hien da vnt onsch
 der ering vnt gemacht fruchtend den von
 frucht vnt glant vnt lueff vnt daget darom
 uff geruch die mit not ze melken

Příloha č. 6 – Římský král Ruprecht Falcký v Kostnici v roce 1408. Obrázek pochází z díla Diebolda Schillinga *Bildechronik*, vydáno v roce 1513. (Zdroj: MAURER, Helmut, *Konstanz im Mittelalter / Von den Anfängen bis von Konzil. Bd. 1*, Konstanz 1989, s. 236.)

Příloha č. 7 – Střední loď kostnického *Münsteru* (Zdroj: *Das Konstanzer Konzil 1414–1418: Weltereignis des Mittelalters. Katalog*, Darmstadt 2014, s. 141.)

Příloha č. 8 – Zikmund Lucemburský a Jindřich V. při diplomatickém jednání v Narbonne. Obrázek pochází z kroniky Eberharda Windeckeho, vydáno v roce 1443. (Zdroj: Tamtéž, s. 25.)

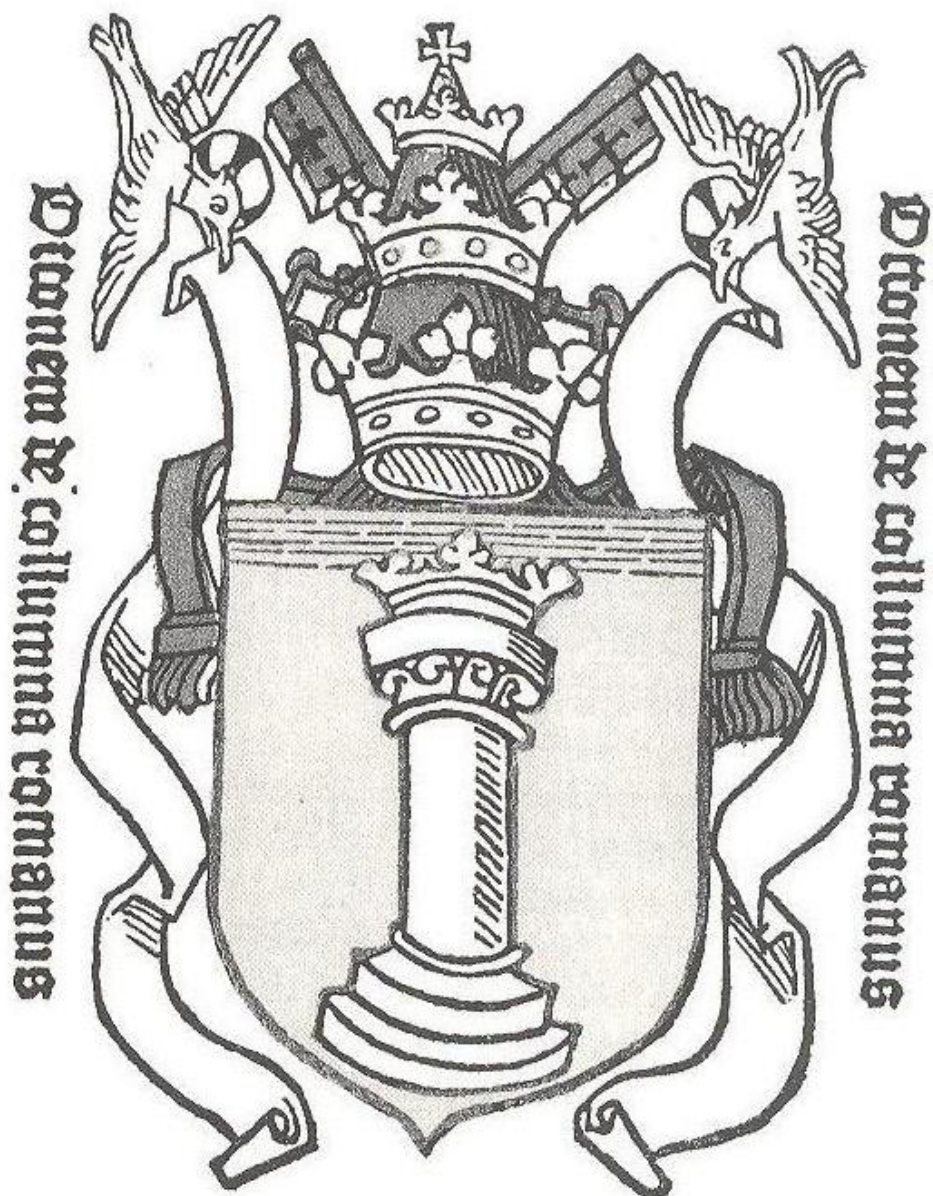

Příloha č. 9 – Budova koncilu, kde se konkrétně konalo v listopadu 1417 konkláve, jež zvolilo papeže Martina V. (Zdroj: foto Martin Žižka)

Příloha č. 10 – Památník mistra Jana Husa na domě vdovy Fildy Pfisterové, dnes Husův dům v Hussenstraße. (Zdroj: foto Martin Žižka)

Příloha č. 11 – Erb papeže Martina V. (Zdroj: MAURER, Helmut, *Konstanz im Mittelalter / Vom Konzil bis zum Beginn des 16. Jahrhunderts. Bd. 2*, Konstanz 1989, s. 25.)